

Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції за різними юридичними напрямками

Перспективи реалізації та захисту прав людини в умовах глобалізації

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

www.lex-line.com.ua

Юридична лінія

30 червня 2016 р.

**УКРАЇНА
Тернопіль
2016**

Перспективи реалізації та захисту прав людини в умовах глобалізації:
матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. -
Тернопіль, 2016.- 86 с.

УДК 340 (063)
ББК 67.0я43

В роботі зібрані кращі доповіді з юридичних питань, які оприлюднені на
інтернет-сторінці www.lex-line.com.ua.

*Збірник матеріалів науково-практичної інтернет-конференції
включаються до наукометричної бази даних "РОСІЙСЬКИЙ ІНДЕКС
НАУКОВОГО ЦИТУВАННЯ (РІНЦ) / Russian Science Citation Index
(RSCI)".*

Адреса оргкомітету:
46010, м. Тернопіль, а/с 1079
тел. 0979074970
E-mail: lex-line@ukr.net

Оргкомітет міжнародної науково-практичної інтернет-конференції не
завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно
збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками.
Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові
керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів
конференції посилання на джерело є обов'язкове.

ЦЕРКОВНЕ ПРАВО ЯК МОДЕЛЬ ЄДИНОГО МІЖДЕРЖАВНОГО НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ПРОСТОРУ В ЄВРОПІ

Єрмакова Ганна Станіславівна

кандидат філософських наук, Київський Національний Університет імені Тараса Шевченка

Часи церковно-державного управління і релігійно-правової регламентації суспільного життя в Європі супроводжувалися свавіллям інквізиції, гонінням на відьом, переслідуванням єретиків. Відповіддю на теократичні і абсолютистські режими стали політико-правові доктрини, які стверджували ідею природного права, поділу влади, принципи гуманізму. Правові системи європейських держав збагатилися законодавчими положеннями, що закріплюють верховенство права, особливу роль закону в регулюванні найважливіших питань державної політики, презумпцію невинуватості. Згодом ці норми відбилися в законодавстві інших країн, а також в міжнародному праві[1].

Розвиток церковного права відбувався шляхом відновлення рецепції Римського права. А оскільки церква в період середньовіччя та зокрема епохи Відродження була єдиним культурним осередком трансконтинентального значення, то цілком логічно що церковні канони та догмати, а також окремі енцикли, які вбирали в себе традиції Римського права, ставали взірцем або базою для законодавства багатьох європейських країн.

Церковне право складало норми, що стосувались положення церкви, її статусу, але такі, що не належали до рангу канону (вони походили як від церкви, так і від світської влади). Зазначається, що розмежувати канонічне і церковне право навряд чи можливо, обидва базувалися на одному джерелі і перебували у взаємодії. Відображенням взаємодії стали збірники права, в яких містились норми канонічного та церковного права. Канонічне й церковне право середньовіччя складало комплекс – церковну систему права, співвідношення даних елементів, було пов'язано з

конкретними історичними умовами і є питанням взаємодії між владою світською й духовною. З моменту прийняття християнства європейська церковна система права розвивалася як правовий комплекс, що складався з юридичних норм, що містилися в церковних канонах, та юридичних норм, що були результатом князівської законодавчої діяльності (яка визначала статус і матеріальне утримання церкви, її юрисдикцію), норм неканонічного походження, та норм привнесеного законодавства. Норми канонів склали канонічне право, його зміст не виходив за межі церковно-правової сфери. Обсяг канонічного права на визначався традиціями і практикою Візантійської церкви. Отже, церковна система права складала елемент правової системи Римської Імперії, відбила процес системної взаємодії – правової і релігійної систем [2].

Часто можна зустріти йде із західної традиції поділ церковного права на канонічне право і власне церковне право. Канонічне право ґрунтується на богословському фундаменті: на екзегетичній традиції Святого Письма, на вченні про Церкву, на традиції богослужіння. Нарешті, право виростає з самої церковної практики, того, що іменується «церковне життя», з її аскетичної-моральними і пастирськими проблемами і рішеннями. Ключовим в церковному праві є слово «канон». Буквально «канон» означає інструмент для проведення прямих ліній. Але це слово набуло також значення «зразка, правила». У Новому Завіті воно вживається в значенні «правила» християнського життя. У церковній мові цим словом позначається і перелік Священних Книг, і список кліриків, і особливий літургійний жанр. В галузі юриспруденції канони розуміються в якості дисциплінарних постанов – правил апостольських, соборних і святоотецьких [3].

За значенням влада канонів вище влади єпископа, але нижче влади Собору. Вселенські і помісні собори можуть змінювати і доповнювати канонічні парвила, але у владі єпископа тільки застосовувати канони і керуватися ними. У застосуванні канонів можливі дві практики: сувора, або акривія, і «на розсуд», поблажлива, або «ікономія». В основному ікономія поширюється на заходи і ступені епітимії (церковних покарань), практику чиноприймання в Церкві з ересі або розколу (так католиків іноді приймають через хрещення, а іноді - через миропомазання або навіть покаяння) і вказівки «канонічного віку» для висвячення чи постригу [0].

За змістом канони відносяться до організації життя Церкви (регулярності соборів, влади єпископів і т. Д.); до збереження Церкви від ересей і розколів (питання чиноприймання, спільних молитов і т. д.); до питань регулювання складу кліру (правила рукоположення в духовні ступеня, правила заборони і виверження з сану), до правил регулювання життя християн взагалі (молитва, хрещення, шлюб, смерть і т. д.) і до церковних покарань (пенітенціалів).

На думку ж О.О. Вишневського церковне право не являє собою закінченої системи, але при цьому воно завжди включено в більш універсальну систему. В рамках цієї більш універсальної системи воно не потребує тієї системності, яка вимагається від «звичайного», світського права для того, щоб вважатися завершеним. Вчений також зазначає, що канонічне право – це право, але не «право юристів». І системність - це системність «не юрист», не «юридичного права», а системність в рамках релігійної (християнської) космології. Право займає своє місце в цій системній космологічній картині, тому воно саме по собі не вимагає системи, йому достатньо бути включеним в більш системне утворення [5].

Цікавим є гіпотеза щодо доктринальної природи релігійного вчення та церковно-канонічного права. В цьому контексті його розгляд повинен підпорядковуватися загальним методам правової науки, однак з огляду на предмет даного дисертаційного дослідження важко буде визначити ступінь впливу правової доктрини на євро інтеграційні процеси. Витоками цієї проблеми є те, що доктрина є похідним по відношенню до правових традицій та правосвідомості. А сама по собі доктрина є певною квінтесенцією детермінатного розвитку правової думки та уособлення, формалізації останньої в системі правових норм. З цих позицій канонічне право може розглядатися як певне уособлення доктрини католицизму з урахуванням релігійно-філософських пошуків, спрямованих на возвеличення Божественної влади та її заломленні на суспільство через владу клірикальну. Таким чином цілком логічно визначити зв'язок релігії та правової доктрини, в якому як нам здається може в найбільшій мірі розкритися механізм впливу релігійного фактору на становлення сучасного концепту єдиної Європи.

На розвиток та формування правової доктрини як джерела права значний вплив в релігійно-правових системах мають релігійно-філософські чинники (релігійний фактор), яких дотримувалися

засновники правових шкіл і під впливом яких відбувалося формування догматів ісламу і, відповідно, норм, зокрема, ісламського права.

Вчені зазначають, що аналіз місця і ролі релігійного фактора, його впливу на соціальне, політичне та духовне життя суспільства залишається одним з важливих напрямків сучасної науки. Без його врахування часто неможливо глибоко пізнати і передбачати багато складних соціально-політичних процесів. Не викликає сумнівів також і те, що у виборі майбутнього суспільного і державного устрою, а також реальних шляхів його побудови важливу роль зіграє релігійна домінанта [6, с. 7].

В свою чергу місце і роль релігійного чинника у свідомості людей визначається об'єктивним станом суспільства, типом особистості і характером міжособистісних відносин, які породжуються реальними соціальними умовами. При цьому, соціальна роль релігії і релігійних інститутів багаторазово ускладнюється в умовах багатонаціональної державності. Важко поєднувальні етнічна соціокультурна різноманітність та плюралізм, ставлять перед релігійними і правовими інститутами складні завдання щодо створення таких соціальних умов, які дозволяли б гасити конфліктні ситуації на стадії їх зародження або сублімувати енергію суб'єктів, що належать до різних конфесій. Для цього необхідна продумана, зважена, всебічно опрацьована стратегія міжконфесійної толерантності, міжрелігійний діалог, співпраця, засновані на повазі до ідентичності і самоцінності.

Таким чином, аналіз теоретичних засад розвитку концепції походження канонічного та церковного під впливом еволюції релігійного вчення та втілення основних релігійних догм, норм, цінностей в природу держави дає всі підстави стверджувати, що релігійний фактор є тим аксіологічним компонентом, без якого неможливий розвиток державно-правових інститутів. Релігійна система цінностей притаманна християнській церкві, і зокрема католицизму, стала одним із орієнтирів на шляху до інтеграції країн Європи. Однак навіть в умовах розвитку демократичних процесів в Європі не повинна створюватися ілюзія стосовно рівнозначності всіх релігій. Європа – центр християнства, ідеї реформації церкви так чи інакше але виробили єдину прийнятну та ефективну форму релігійної організації європейського суспільства. У цьому контексті вбачається неможливим інтеграція до єдиної Європи країн із мусульманськими або іншими віруваннями. Крім того, на сьогодні

проблематичним є навіть вступ до ЄС країн не католицького чи протестантського спрямування. І хоча релігія формально ніколи не була ключовою умовою для інтеграції, однак цілком очевидно, що вступ до ЄС країни з іншою релігією означатиме внесення суттєвих протиріч в процеси спільного вирішення багатьох соціально-економічних та публічно-політичних питань. Релігія формує світогляд, а відтак і політичні цінності, і уподобання людини, соціуму, нації, держави, тому в умовах спільності релігійних поглядів досягнення прийнятного консенсусу цілком можливе, а в умовах роз'єднаності та апріорній несумісності – ні.

Говорячи про основні підходи до співвідношення теологічного та юридичного елементів в канонічному праві, можна констатувати, що спроба вирішити питання в площині превалювання одного з цих елементів була б безперспективною – можна нескінченно сперечатися про те, що превалює – одне або інше. Більш конструктивний підхід покликаний знайти правильне співвідношення між обома складовими, не заперечуючи важливості і цінності як одного, так і іншого. Такий підхід в каноністиці є досить ефективним.

Література:

1. Салыгин Е.Н. Теократические тенденции современной государственности // Общественные науки и современность. 1996
2. Федоренко Т. М. Вплив християнства на формування правової системи Київської Русі з кінця X по 40-ві роки XIII століття : дисс. к.ю.н. ; спеціальність 12.00.01. – Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень. – Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2001
3. Религия и общество. Хрестоматия по социологии религии учебных заведений. М.: 1999. 380 с, с.109
4. Ирхин, Ю.В. Политология / Ю.В. Ирхин М., 1996. 440 с, с.25
5. Вишнеvский А. А. О системе канонического права // Право. Журнал Высшей школы экономики. 2010. № 4. С. 47-59
6. Сибирцева Ю.А. Религиозный фактор в трансформационном пространстве современного российского общества: автореф. дис. на соиск. учен.степ. канд. филос. наук, спец: 09.00.11 «Социальная философия» / Юлия Александровна Сибирцева. - Архангельск, 2005.

Науковий керівник: Волошин Ю. А., доктор юридичних наук, професор

СПРИЯННЯ ЗАДОВОЛЕННЮ ЛЮДСЬКИХ ПОТРЕБ ЯК ОДНА З ВИЗНАЧАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ СУЧАСНОГО ПОЗИТИВНОГО ПРАВА

Наконечна Анна Михайлівна

*аспірант кафедри теорії та філософії права Львівського національного
університету імені Івана Франка Львів, Україна*

Вступні зауваги. Юридична телеологія являє один з перспективних напрямків загальнотеоретичного правознавства. Як слушно зауважує О.А. Мизнікова, методологічна цінність «цільового» підходу полягає в його універсальності. Дійсно, позитивне право як явище, що розвивається, може бути пояснено двома шляхами: 1) вказівкою на причини його виникнення та розвитку; 2) вказівкою на його цілі, завдяки котрим відбувається розвиток. Пізнавши цілі, що визначають існування і розвиток позитивного права як явища, можна визначити напрями реформування, критерії ефективності, а також соціальну обґрунтованість правових інститутів. На цій основі можна запропонувати заходи з приведення у відповідність один одному дійсності і правової регламентації, «що дозволить суспільству розвиватися і адекватно реагувати на соціальні суперечності» [1, ст.3-4].

Сприяння задоволенню людських потреб. Навряд чи правильно говорити, що позитивне право виконує у правовому регулюванні якусь одну мету. Складність цього процесу зумовлює наявність значної кількості видів цілей. Так, в літературі нині можна зустріти такі: основні (головні) цілі; другорядні цілі; вторинні цілі; додаткові цілі; загальні (загальні) цілі; спеціальні цілі; абсолютні цілі; публічні цілі; індивідуальні цілі; приватні цілі; рушійні цілі; іманентні цілі; справжні цілі; кінцеві цілі; об'єктивні цілі; суб'єктивні цілі; особливі цілі; реальні цілі; нереальні цілі; перспективні цілі; найближчі цілі; віддалені цілі; проміжні цілі; намічені цілі; підсумкові (кінцеві) цілі; безпосередні (прямі) цілі; опосередковані цілі.

З-поміж зазначених поділів особливо цікавим для нас є поділ на вищі і нижчі, чи другорядні. У літературі ніхто не намагається говорити про вищу ціль (в однині), пропонуючи говорити про цілі *вищі*. Вочевидь, обґрунтувати наявність кількох вищих цілей простіше, оскільки між

вищими тоді нема жодної конкуренції і не треба доводити їхню питому вагу й проникати у хитросплетіння взаємовідносин. І навпаки, якщо говорити про ціль в однині, негайно виникає проблема з тим, що у відношенні до інших цілей, які досліднику здаються другорядними, буде вчинена своєрідна аксіологічна дискримінація.

Однак питання такого гатунку виникають лише остільки, оскільки дослідники не займають визначеної позиції в світоглядних методологічних питаннях. Оскільки в основу нашого дослідження покладено доктрину утилітаризму, вважатимемо вищою метою права (мета-метою) саме задоволення потреб людини. Нижчі цілі, так чи інакше, спрямовані на досягнення цієї вищої мети. «Право людини (право людей) — писав С.С. Алексєєв, — ... є одним з найважливіших складових громадянського суспільства і, у відомому сенсі, «задуму» природи» [2, с.122].

Аналіз змін економічних формацій доводить, що діалектика розвитку позитивного права прямує до послаблення конфронтації всередині суспільства через якомога повніше задоволення потреб людей. Однак критерій такої «повноти» залишається предметом дискусій. В класичній доктрині утилітаризму ці критерії носили суто кількісний характер (щастя більшості є виправданням нещастя меншості). Вважаємо, що кількісний критерій попри значну критику в його бік залишається вагомим чинником при визначенні повноти задоволення людських потреб. Однак його також слід доповнити критерієм якісним (ціннісним). Так, неможливо вважати морально виправданим забезпечення благополуччя навіть абсолютної більшості суспільства, якщо ціною для цього є певна абсолютна цінність, як-от життя людини (бодай однієї).

Дійсно, будь-який дослідник, котрий наполягає на тому, що цінності можна зважувати, і що між ними можливий (най би навіть теоретичний) баланс, виходить з того, що має існувати певний спосіб калькуляції цінностей. Звісно, підрахунок такого гатунку навряд чи можна вважати логічним, чи тим більше кількісним. В дійсності, такі правила калькуляції вже існують, і вони мають логіко-дискурсивний характер, себто зумовлені певними конвенціями, що з загального схвалення діють у певному суспільстві. Втім, прояснення цих логіко-дискурсивних критеріїв повноти потребує самостійного дослідження.

Деякі висновки. Отже, цілі, яких позитивне право покликане досягти, можуть бути умовно поділені на вищі та нижчі. Вищою метою позитивного права є задоволення потреб людини. Нижчі цілі, так чи інакше, спрямовані на досягнення цієї вищої мети.

Також попри те, що діалектика розвитку позитивного права прямує до послаблення конфронтації всередині суспільства через якомога повніше задоволення потреб людини, критерій « повноти» залишається дискусивним питанням.

Література:

1. Мызникова Е.А. Цели в праве: теоретико-правовой анализ : автореф. дис. ... канд. юрид наук. — Краснодар: [б.и.], 2011. — с.3-4.
2. Алексеев С.С. Собрание сочинений. В 10 т. [+ Справоч. том]: Том 5: Линия права. Отдельные проблемы концепции / С.С. Алексеев. — М.: Статут, 2010. — с.122.

Науковий керівник: Рабінович Петро Мойсейович, доктор юридичних наук, професор, Львівський національний університет імені Івана Франка

ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

*Потапенко Христина Володимирівна
аспірантка, Ягеллонський університет
м.Краків, Польща*

Відповідно до ст. 2 цивільної конвенції про боротьбу з корупцією від 4 листопада 1999 р. корупція означає прямі чи опосередковані вимагання, пропонування, дача або одержання хабара чи будь-якої іншої неправомірної вигоди або можливості її отримання, які порушують належне виконання будь-якого обов'язку особою, що отримує хабар, неправомірну вигоду чи можливість мати таку вигоду, або поведінку такої особи [5]. За визначення Трансперенсі Інтернешнл, корупція це використання публічних, владних повноважень у приватних цілях. Є різні види корупції, зокрема, виділяють побутову або бюрократичну та велику або політичну корупцію. Також, корупція, за сферою, поділяється на приватну та публічну.

Корупція має негативний вплив на економіку держави, інвестиційну привабливість, на діяльність органів публічної адміністрації всіх рівнів та діяльність бізнесу. Проте, окрім цих негативних факторів, корупція має безпосередній вплив на порушення прав людини, що часто, не враховується при визначенні негативних наслідків корупції. Вплив корупції на порушення прав людини поділяють на вплив корупції як джерела порушення, елементу порушення та одного із засобів порушення. Також, вплив корупції на порушення прав людини може бути трьох видів, які частково відображають попередній поділ, а саме: прямий, непрямий та опосередкований [3, с. 29].

Пряме порушення прав людини відбувається у випадку хабарництва, зловживання службовим становищем, гонитви за рентою, непотизму, привласнення. Право на справедливий суд порушується, якщо суддя, через отриманий хабар, виносить рішення у справі, яке суперечить праву [2].

Непряме порушення прав людини відбувається у випадку, коли корупція є обов'язковою умовою порушення. Право на чисте навколишнє середовище порушується у випадку будівництва підприємства без очисних споруд, дозвіл на діяльність якого було отримано внаслідок корупційних дій. Безпосередню шкоду здоров'ю людини та навколишньому середовищу завдає діяльність заводу, але саме корупційні дії стали чинником, який посприяв його діяльності саме в такому вигляді [2].

Опосередковане порушення прав людини є коли корупція виступає одним з декількох чинників, які на це впливають. У випадку фальсифікації виборів та порушення права людини на вільне волевиявлення, корупція є одним з факторів, який сприяє порушенням, оскільки є й інші фактори, такі як поширення неправдивої інформації, підкуп та інші [2].

Корупція має негативний вплив на всі без винятку права людини: соціальні, політичні, культурні, економічні, громадянські. Можна виділити два види негативного впливу корупції на права людини за суб'єктним критерієм: порушення прав конкретної особи та загальне порушення прав людини. Вплив корупції на порушення прав конкретної людини відбувається у випадку рішень або дій прийнятих під впливом корупційного фактору, щодо конкретної особи. Прикладом таких дій може бути рішення органу публічної адміністрації видане на користь особи, яка дала хабар, або, наприклад, незаконне судові рішення. До загального порушення прав людини належать дії з корупційною складовою, які мають вплив на реалізацію прав частини або всього суспільства. До таких дій можна віднести проведення державних закупівель з корупційним впливом або фальсифікацію виборів, де обрання кандидата, який не отримав більшості голосів є безпосереднім порушенням права на вільне волевиявлення та чесні вибори всіх громадян держави. Метою держави є не лише покарання за порушення прав людини, але й забезпечення їх дотримання

Варто звернути особливу увагу на зв'язок корупції, прав людини та приватного сектору, оскільки, як зазначалось вище, корупція поширена у двох сферах: публічній та приватній.

Спеціальний представник генерального секретаря з питань прав людини та транснаціональних корпорацій та інших комерційних організацій визначив корупцію як елемент порушення прав людини

транснаціональними компаніями [1]. Вчинення корупційних дій у приватному секторі є порушенням корпоративної соціальної відповідальності. Це поняття відноситься в основному до порушення прав людини через корупцію у приватному секторі. Корпоративна соціальна відповідальність — це імплементований у корпоративне управління певний тип соціальних зобов'язань (здебільшого добровільних) перед працівниками, партнерами, державою, інститутами громадянського суспільства та суспільством у цілому [4, с.6].

Г. Боуен дав одне з найпоширеніших визначень корпоративної соціальної відповідальності, згідно з яким вона полягає в реалізації такої політики, прийнятті таких рішень або додержанні такої лінії поведінки, які були б бажані для цілей і цінностей суспільства [4, с. 6]. Дане визначення має прямий зв'язок з визначенням цінностей того чи іншого суспільства. Якщо звернутись до поняття корупції, то однією з проблем уніфікації визначення цього явища є надання корупційності конкретним дія в конкретній державі. Визнання певних дій корупцією є взаємозалежним від культури пануючої у суспільстві. Культура створює суспільні цінності і, відповідно, ставлення до корупційних дій. У деяких країнах, особливо в приватному секторі, вирішення проблем за допомогою хабарів є суспільно прийнятним, більше того, вважається частиною культури. Проте суспільні цінності, як лінія поведінки бізнесу, мають ґрунтуватись на дотриманні прав людини, а корупція у приватному секторі, навіть якщо вона прийнятна певному суспільству, тим не менш порушує права конкретної людини чи й всіх громадян. Можна навести безліч прикладів корупції в приватному секторі, яка має безпосередній чи опосередкований вплив на порушення прав людини. Компанія, яка за допомогою хабарів уникає або обмежує контролюючі процедури щодо своєї продукції органами публічної влади безпосередньо порушує право людини на здоров'я та безпечну продукцію. Яскравий приклад це присвоєння продукції знаку «без ГМО», якщо ГМО там, насправді, є. В такому випадку очевидним є факт корупційних дій, оскільки рішення про зазначення такої інформації на продуктах приймається державними органами після проведення відповідних процедур перевірки. У такому випадку, безпосередньо порушується право на інформацію через неправдиве її розміщення, але також право на життя та здоров'я через шкідливі речовини в продуктах, приховування яких відбулось через корупційні дії. Ведення чесного

бізнесу для компанії та громадян є безперечно кращим варіантом, ніж з використанням корупції. Системна корупція в державі вбиває бізнес або спонукає до вчинення корупційних дій, які, відповідно, впливають на порушення прав людини. Дотримання антикорупційної політики та корпоративної соціальної відповідальності є важливим елементом розвитку та успіху компаній.

Для прикладу у Німеччині, країні, де корупція є на дуже низькому рівні, відповідно до індексу корупції Трансперенсі Інтернешнл, не ратифіковані важливі міжнародні конвенції проти корупції. Звісно, ратифікація міжнародних актів не є запорукою ефективної протидії корупції, проте через такі дії влади великі німецькі компанії мають проблеми з міжнародною співпрацею та розвитком. Представники таких компаній неодноразово зверталися до вищій органів влади Німеччини з прохання ратифікувати дані конвенції. Дотримання цими компаніями антикорупційної політики та корпоративної соціальної відповідальності мають бути підкріплені державними антикорупційними діями, щоб компанії могли розвиватись та співпрацювати на міжнародній арені. Інформація про можливість вчинення корупційних дій у приватному секторі знижує соціальну та міжнародну довіру до компанії, готовність інших суб'єктів співпрацювати та інвестувати. Неприйняття правил антикорупційної політики свідчить про можливість їх порушення. Німеччина ратифікувала дві міжнародні конвенції проти публічної корупції: Конвенцію ОЕСР про боротьбу проти підкупу іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях та Конвенцію ЄС про боротьбу з корупцією. Лише підписала, проте не ратифікувала Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією, Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією, Рамкове Рішення Ради про боротьбу з корупцією в приватному секторі, Конвенцію ООН про боротьбу з корупцією.

Вплив корупції на порушення прав людини проявляється у всіх видах корупційних дій. Правова держава, яка націлена на дотримання та захист прав людини, може бути такою лише у випадку ефективної боротьби з корупцією, особливо системною, оскільки її наявність свідчить про порушення прав людини у всіх сферах суспільного життя.

Література:

1. Bacio-Terracino J. (2008) Corruption as a violation of human rights, available at: <http://ssrn.com/abstract=1107918>
2. Voesma, M., (2012). Corruption: a violation of human rights and a crime under international law?, Intersentia, Antwerp
3. Voesma, M., Helen, H., (2010). Corruption and human rights: interdisciplinary perspectives. Antwerp ; Cambridge : Intersentia
4. Колот А.М. (2013) Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів //Економічна теорія. № 4. - С. 5-26
5. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією N 2476-IV (2476-15) від 16.03.2005, ВВР, 2005, N 16, ст.266

Науковий керівник: Wojciech Załuski, Prof. dr hab., Uniwersytet Jagielloński

**Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право.
Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право. Міжнародне
приватне право**

**ДО ПИТАННЯ ПРО НАЛЕЖНОГО ПОЗИВАЧА
У СПРАВАХ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ
ШЛЯХОМ ВИЗНАННЯ ПРАВА**

Кошевий Сергій Володимирович

студент 1 курсу ОКР „Спеціаліст”, Донецький національний університет

Цивільний кодекс України надає право власнику майна пред'являти позов про визнання його права власності, якщо це право оспорується або не визнається іншою особою, а також у разі втрати ним документа, який засвідчує його право власності (ст. 392). Отже, виходячи зі змісту наведеної статті, позивачем у такому позові може бути лише власник майна. Утім таке формулювання не можна визнати досконалим, оскільки статус власника може підтверджуватись судовим рішенням, тому звертаючись до суду з позовом про визнання права власності особа може і не підтвердити свого статусу власника внаслідок об'єктивних причин. Тому більш логічно вести мову про право особи, яка вважає себе власником подавати подібний позов, що й має місце на практиці.

Виходячи з буквального тлумачення норми ст. 392, позивачем у такому позові може виступати будь-яка особа (фізична, юридична, держава), яка є власником певного майна у двох випадках.

По-перше, якщо вона не може у повному обсязі реалізувати свої правомочності у зв'язку з наявністю сумнівів з боку третіх осіб. За таких умов може виникнути дві ситуації, коли: 1) право власності оспорується. Оспорювання - це такий стан цивільного правовідношення, за якого між учасниками існує спір з приводу наявності чи відсутності суб'єктивного права у сторін, а також приналежності такого права певній особі. Наприклад, визнання права власності на частку у майні, створеного відповідно до договору про сумісну діяльність. При цьому право, що оспорується, ще не порушене, але через невизначеність, яка виникає у відносинах між сторонами, таке право може бути порушене у

майбутньому; 2) право власності не визнається. Невизнання - це дії учасника цивільного правовідношення, який несе юридичний обов'язок перед уповноваженою особою, які спрямовані на заперечення у цілому або у певній частині суб'єктивного права іншого учасника цивільного правовідношення, внаслідок якого уповноважена особа позбавлена можливості реалізувати своє право.

По-друге, у разі втратити правовстановлювального документу.

Потрібно зазначити, що документи мають бути саме втраченими, тобто відсутня можливість підтвердити наявність права власності будь-яким іншим чином, окрім винесення судового рішення. При цьому важливо відрізнити дану ситуації від випадку, коли особа загубила документи, тобто є можливість їх знайти, відновити або отримати дублікат.

У зв'язку з зазначеним вище слід звернути увагу на найпоширеніші на практиці випадки застосування такого способу захисту права власності як визнання права власності у судовому порядку, коли є наявним невідповідність вимогам законодавства, а саме вихід за межі суб'єктного складу реалізації такого способу захисту. Так, у реальному житті мають місце приклади, коли до суду із позовом про визнання права власності звертаються особи, які не мають такого права.

Зокрема, на практиці виникають випадки, коли позови про визнання права власності подають не власники, а володільці майна. Тобто, шляхом подання позову до суду, особа, яка до цього не мала права власності на майно, має на меті його набути. Визнати право можливо лише у випадку коли воно вже існувало раніше, але було кимось оспорене або невизнане, через що власнику доводиться підтверджувати уже наявне в нього право власності у судовому порядку. Так, наприклад, здавалося б логічним є позов про визнання права власності на самочинне будівництво, та насправді це позов про набуття права власності. На підтвердження сказаного можна навести норми частин 2, 3 ст. 376 ЦК України, відповідно до яких особа, яка здійснила самочинне будівництво нерухомого майна, не набуває права власності на нього, але має право звернутися до суду з метою стати власником зазначеного майна на законних підставах. Тобто, хоча у ст. 376 ЦК України йдеться про визнання права власності, насправді законодавець мав на увазі встановлення або набуття цього права. Зважаючи на викладене, навіть

попри те, що в статтях 392, 376 ЦК України йдеться про визнання права власності, однак законодавець виокремлює два різні правові явища, а тому правила ст. 392 ЦК України на самочинне будівництво поширюватись не можуть.

На нашу думку, хибною є також і судова практика визнання права власності за померлою особою на підставі позову спадкоємців, які зацікавлені в тому, щоб за власником було визнане право власності й це дало б їм змогу спадкувати, оскільки відповідно до п. 11 ч. 1 ст. 346 ЦК України право власності припиняється у разі смерті власника, а позов про визнання права власності, (ст. 392) може подати лише особа, яка є власником майна.

Таким чином, належним позивачем у справах щодо захисту права власності шляхом його визнання є особа, яка вважає себе власником, коли воно вже існувало раніше, але було кимсь оспорене або невизнане, через що власнику доводиться підтверджувати уже наявне в нього право власності у судовому порядку, або у разі втрати документів, що підтверджують право власності, коли їх відновлення є неможливим.

Науковий керівник: Дорожкіна Ю.Д., старший викладач кафедри цивільного права і процесу, Донецький національний університет (м. Вінниця)

ОСОБЛИВОСТІ ДЕЛІКТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЗА НІМЕЦЬКИМ ЦИВІЛЬНИМ УЛОЖЕННЯМ

Рибак Микола Сергійович

*магістр Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Актуальність теми. Делікт, або заподіяння шкоди, виступає одним із найпоширеніших підстав виникнення зобов'язань. Німецьке деліктне право кодифіковане і його норми закріплені в Німецькому цивільному уложення, зокрема, у книзі другій. НЦУ дає загальну характеристику зобов'язань, підстави їх виникнення – договір і делікт.

Особливістю деліктного права Німеччини є те, що підставою виникнення деліктних зобов'язань є делікт. Вважається, що німецька правова система відноситься до системи «змішаного делікту». Це обумовлюється тим, що в Німецькому цивільному уложенні містяться загальні норми, а також передбачається перелік діянь, які відносяться до протиправних. Деліктам у Німецькому цивільному уложенні присвячено достатньо статей, тобто визначається значне місце даного виду зобов'язань поряд з іншими видами.

Характерною особливістю німецького права є те, що воно характеризується наявністю принципів відшкодування шкоди, залежно від шкоди і протиправної дії. В якості підстави виникнення зобов'язань НЦУ визнає делікти (цивільні правопорушення). При цьому НЦУ не визнає, як правило, майнового відшкодування немайнової шкоди.

Дослідженням питання деліктних зобов'язань за Німецьким цивільним уложенням займалися Цвайгерт К., Колерь И., Добриня С.О., Маковский А.Л., Мозолин В.П., Кетц Х., Гринько С.Д.

Цивільне уложення Німеччини містить норми про відповідальність за окремі делікти [3]:

1. Замовника за шкоду, завдану його виконанням (§823 НЦУ);
2. Осіб, які зобов'язані за законом або договором здійснювати нагляд за іншою особою, яка внаслідок неповноліття чи свого психічного або фізичного стану потребує нагляду, за шкоду, завдану такими особами третій особі;
3. Відповідальність за загрозу кредитоздатності (§824 НЦУ);
4. Власника чи утримувача (за договором) тварини за шкоду, завдану такою твариною (§833, 834 НЦУ).

Випадки, коли особа у зв'язку з тим, що вона не досягла повноліття не несе відповідальності, зо заподіяну нею шкоду передбачено у параграфі 828 Німецького цивільного уложення.

Як зазначає Михно Е.А., німецьке законодавство з однієї сторони у сфері деліктів не виробило єдиного принципу відповідальності, яке характерне як для майнової так і для немайнової шкоди. В НЦУ обговорені лише ті інтереси, які захищають право і ті обставини, в яких може бути відшкодування за немайнову шкоду. А інтереси, які охороняються законом у сфері недоторканості особистості, спеціально не перераховуються [5].

Розгляд питання щодо деліктних зобов'язань доцільно почати з параграфу 823 Німецького цивільного уложення - Особа, яка умисно або з необережності протиправно заподіє шкоду життю чи здоров'ю, зазіхне (буде посягтися) на свободу, власність або інше право іншої особи, зобов'язана відшкодувати потерпілому заподіяну шкоду [3].

Проаналізувавши зміст даного параграфу, можна зазначити, що шкода може бути завдана: життю; здоров'ю; свободі; власності; чи правам іншої особи. Законодавець розрізняє майнову та немайнову шкоду. Відносно майнової шкоди, то вона може розглядатися у знищенні чужої речі, пошкодженні чи її псуванні, позбавленні власника речі права на її володіння, користування чи розпорядження. У німецькому праві дається перелік дій, які вважаються протиправними, але вичерпного переліку таких дій дати не можна. Тому законодавець крім переліку також передбачив загальну норму §823 про відповідальність за шкоду яка спричинена порушенням будь – якого права іншої особи. Отже, НЦУ передбачається склад деяких окремих правопорушень, дається загальне поняття деліктна, і зокрема, під протиправною дією розуміється порушення чужого суб'єктивного права, порушення норм об'єктивного права, будь – яка дія, яка суперечить добрим звичаям і добрій совісті. Деліктним визнається шкода, яка спричинена обвалом будівель чи інших споруд; обов'язок його відшкодування покладається на володільця тих земельних ділянок, на котрих знаходиться будівля, що обвалилася чи споруда (§836 ЦУН). Винне порушення службових обов'язків також може спричинити деліктну відповідальність порушника, якщо із – за порушення спричинено шкоду третій особі.

Положення, які відносяться до деліктних зобов'язань, містяться в книзі другій НЦУ, що присвячена зобов'язанням, зокрема Розділ 27 (§ 823 - 839). Для виникнення деліктної відповідальності необхідні певні умови: 1. наявність шкоди; 2. протиправність дій; наявність вини у діях особи, що завдала шкоду; 3. причинно – наслідковий зв'язок між протиправною дією і шкодою, що настала.

Шкода до §823 НЦУ може бути завдана: життю; здоров'ю; свободі; власності; чи правам іншої особи.

Таким чином німецьке право характеризується:

1. Наявністю трьох принципів відшкодування шкоди, залежно від видів шкоди і протиправної дії [4].

2. Підставою виникнення деліктних зобов'язань Німеччини є делікт. Німецьким законодавством не передбачено виникнення деліктних зобов'язань на основі квазі делікту.

3. Умовами виникнення деліктних зобов'язань є наявність шкоди, протиправності, причинно – наслідкового зв'язку та вини.

4. Відповідальність за окремі делікти настає за наявності умисної дії деліквента.

5. Розмежовується поняття майнової та немайнової шкоди та надається право на відшкодування моральної шкоди особам лише у випадках, передбачених законом.

6. З деліктним позовом можна звернутися до суду, якщо особи перебували у договірних відносинах.

7. Протиправна поведінка заподіювача шкоди може виражатися лише у формі дії.

Існують особливості щодо способу відшкодування шкоди – необхідно відновлення попереднього положення (реституція), але якщо не можливо поновлення попереднього положення, за вимогою потерпівшого достатньо грошової компенсації.

Література:

1. Bürgerliches Gesetzbuch (електронний ресурс) - <http://dejure.org>
2. Stefanie Samland. National legal system on tort liability. – [Електронний ресурс] - <http://www.jurawelt.com>
3. Гражданское уложение Германии / Науч. ред. А.Л. Маковский и др. – М.: Волтерс Клувер, 2006. – 816 с.
4. Гринько С.Д. Ноксальна відповідальність за законодавством Франції, Німеччини та України: порівняльно – правовий аспект. / С.Д. Гринько // Форум права. – 2009. - №1 - С. 117-122
5. Михно, Е. А. Проблемы возмещения морального вреда. //Правоведение. -1992. - № 5. - С. 89 – 94

Науковий керівник: Задирака Наталія Юріївна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАМІНИ ОСІБ У ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ

Семко Віта Віталіївна

*магістрантка денної форми навчання Навчально-наукового інституту
Сумського державного університету*

Сосої Вікторія Анатоліївна

*магістрантка денної форми навчання Навчально-наукового інституту
Сумського державного університету*

Питання щодо заміни осіб у зобов'язаннях є досить актуальним на сьогоднішній день. Недостатнє законодавче регулювання та відсутність практики застосування правових норм до цивільно-правових відносин, що пов'язані із заміною сторони в зобов'язанні, зумовили недостатнє дослідження проблематики заміни сторін у зобов'язаннях. На жаль, у коментарях Господарського кодексу України також не розкрито питання заміни осіб у господарських зобов'язаннях [1, с. 213-218]. У Господарському кодексі України і, відповідно, у його коментарях розкриваються питання визначення та видів господарських зобов'язань, підстав їх виникнення, надання характеристики основним їх видам – майново-господарським, організаційно-господарським, соціально-комунальним та публічним зобов'язанням суб'єктів господарювання [2].

Законодавством передбачено можливість заміни як боржника, так і кредитора. При цьому предмет і зміст зобов'язання не змінюються, а права й обов'язки сторони, яка з нього вибуває, переходять до особи, яка замість неї вступає в зобов'язання [3, с. 29]. Заміна осіб у цивільно-правових зобов'язаннях залежно від сторони, на боці якої вона здійснюється, буває двох видів: заміна активної сторони зобов'язання – кредитора або пасивної – боржника. Статтею 512 ЦКУ визначено підстави заміни кредитора у зобов'язанні. Так, кредитор у зобов'язанні може бути замінений іншою особою внаслідок: 1) передання ним своїх прав іншій особі за правочином; 2) правонаступництва; 3) виконання обов'язку боржника поручителем або заставодавцем (майновим поручителем); 4) виконання обов'язку боржника третьою особою. Кредитор у зобов'язанні може бути замінений також в інших випадках, встановлених

законом, проте не може бути замінений, якщо це встановлено договором або законом.

Тож, як бачимо, існує в законодавстві певна непропорційність щодо правового регулювання заміни кредитора порівняно із заміною боржника. Підстави заміни кредитора чітко визначені статтею 512 ЦКУ, а от стаття 520 ЦКУ лише містить вказівку про те, що боржник у зобов'язанні може бути замінений іншою особою лише за згодою кредитора, якщо інше не передбачено законом.

Втім, легальна конструкція підстав заміни кредитора має окремі недоліки. Зокрема, відсутній єдиний критерій, за яким певні обставини, перелічені у ст.512 ЦКУ, відносяться до способів чи підстав заміни сторони у зобов'язанні [4, с. 503].

Обмеження щодо заміни кредитора у зобов'язанні може бути встановлено договором або законом (ч. 3 ст. 512 ЦКУ). Зазвичай такі обмеження спрямовані на усунення ризиків, пов'язаних із переходом прав вимоги до іншої особи, яка не є стороною за первісним договором. ЦКУ встановлює загальне правило про принципову можливість переходу права кредитора від однієї особи до іншої як в порядку загального (універсального) правонаступництва, так і в порядку правонаступництва в окремому правовідношенні (сингулярного правонаступництва). В ч. 1 ст. 512 ЦКУ ці види правонаступництва розглядаються як самостійні підстави заміни кредитора у зобов'язанні. Отже, заміна кредитора у зобов'язанні є родовим поняттям щодо передання кредитором своїх прав іншій особі за правочином (відступлення права вимоги) [5, с. 45].

Глава 47 ЦКУ закріплює термін «зобов'язання» у вузькому значенні з метою позначення конкретного правового зв'язку між кредитором та боржником. Тож, у названій главі ЦКУ передбачається правове регулювання порядку заміни сторони в одному зобов'язальному правовідношенні, а не в межах договору загалом. Відповідно, відступлення права вимоги кредитором є підставою для заміни сторони не в договорі, а в окремому правовідношенні зі збереженням прав та обов'язків за договором для сторін.

Важливо підкреслити і те, що заміна кредитора у зобов'язанні не впливає на зміст обов'язків боржника. В свою чергу, оскільки особа кредитора давно не належить до сутності зобов'язання, як це було в

римському праві, боржнику загалом байдуже, якій саме особі він передасть належне виконання [5, с. 45].

Слід також звернути увагу й на те, що законодавець, встановлюючи порядок заміни кредитора та боржника у зобов'язанні використовує принципово різні юридичні прийоми. Адже, порядок заміни боржника визначається імперативною нормою ст. 520 ЦКУ, з якої випливає, що без згоди кредитора боржник не може перевести борг на іншу особу. А порядок заміни кредитора визначається диспозитивною нормою ч. 1 ст. 516 ЦКУ шляхом дозволу, причому заміна кредитора у зобов'язанні не потребує згоди боржника, якщо інше не встановлено договором або законом.

Аналіз чинного законодавства дає підстави зробити висновки про існування правової прогалини, оскільки у законодавстві не міститься переліку підстав заміни боржника в зобов'язанні, як це існує щодо заміни кредитора. На нашу думку, недоліком є ідентичне тлумачення поняття «заміна боржника» та «переведення боргу». Адже боржник може бути замінений і з інших підстав, не пов'язаних з договором про переведення боргу. Його обов'язки на підставі закону можуть перейти до іншої особи при настанні передбачених у ньому обставин. Отже, норми цивільного законодавства щодо заміни сторін у зобов'язанні потребують подальшого уточнення й удосконалення.

Література:

1. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України [текст] / за заг. ред. Грудницької С.М. — К.: «Центр учбової літератури», 2016. — 488 с.
2. Хозяйственный кодекс Украины : Научно-практический комментарий / Под общ. ред. А.Г. Бобковой. — Харьков: Издатель ФЛ-П Вапнярчук НН, 2008. — 1296 с.
3. Новохатська Я.В. Заміна сторін у зобов'язанні / Я.В. Новохатська // Проблеми законності. — 2011. — Вип. 115. — С. 29—39.
4. Пушай В.І. Проблемні аспекти здійснення заміни осіб у зобов'язаннях / В.І. Пушай // Форум права. — 2013. — № 3. — С. 502—506.
5. Беяневич О.А. Про оборотоздатність права вимоги за грошовим зобов'язанням / О.А. Беяневич // Приватне право і підприємництво. — 2015. — Вип. 14. — С. 44-50.

**ВСТАНОВЛЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ РОЛЕЙ УЧАСНИКІВ
ОРГАНІЗОВАНОЇ ГРУПИ, ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ
ПІДРОБЛЕННЯ ГРОШЕЙ**

Богачук Василь Степанович

професор кафедри права Академії рекреаційних технологій і права

1. Під час розслідування групових кримінальних правопорушень слідчому протистоїть, насамперед, лідер групи. Слідча практика показує, що в період розслідування навіть у ситуаціях, коли лідер арештований і ізольований від співучасників, його роль як лідера не тільки не припиняється, але й має тенденцію до посилення. Кримінальне угруповання продовжує орієнтуватися на лідера, його поведінка на слідстві для всіх членів групи залишається референтною, а оцінки ситуації й вказівки про лінію поведінки – обов'язковими.

Використовуючи свій авторитет і вплив на членів кримінального угруповання, лідер прагне замаскувати свою дійсну роль у групі, диктує їм вигідну для нього лінію поведінки на слідстві, вживає заходів для приховання від слідства повної картини протиправної діяльності кримінальної групи. Тому на початковому етапі розслідування підроблення грошей вчиненого кримінальним угрупованням, слідчий повинен у першу чергу виявити лідера групи. Насамперед, зусилля до виявлення лідера повинні бути вжиті якнайшвидше вже в ході проведення початкових слідчих (розшукових) дій. Після виявлення лідера, у випадку наявності достатніх підстав, доцільні його арешт і ізоляція від інших учасників угруповання.

Правдиві показання лідера відкривають більші можливості для слідства. Значення цих показань, полягає в тому, що лідер – особа, максимально обізнана про кримінальну діяльність групи, яка займалася підробленням грошей; використовуючи його показання, можна змінювати позицію інших членів угруповання. Під час розслідування підроблення грошей, вчиненого групою осіб, ніхто з підозрюваних не хоче давати

показання першим, але якщо це робить лідер, який є в їх очах особою референтною, шановним, авторитетним, з яким вони зв'язують свою поведінку й на якого рівняються, то інші учасники кримінального угруповання майже у всіх випадках також починають давати правдиві показання.

Під час розслідування підроблення грошей, при плануванні тактичної операції, слід враховувати, що лідер кримінального угруповання – небезпечний злочинець; будучи організатором групи, він негативно впливає на інших членів групи й тримає їх у покорі й страху. Виявити й викрити його – надзвичайно важке завдання. Однак, добре продумана, обґрунтована та успішно реалізована тактична операція, дозволяє в підсумку викрити лідера групи, й усіх її співучасників, повністю викрити кримінальну діяльність і встановити істину.

2. В ході планування тактичних операцій, при розслідуванні підроблення грошей, слід враховувати, що у процесі формування й існування кримінальних угруповань, між їх членами складаються непрості взаємини, причому ці взаємини носять не тільки конструктивний, але й деструктивний характер. Між членами угруповань спостерігаються не тільки взаємини товариства, взаємовиручки й співробітництва, але й відносини взаємного неприйняття, засновані на заздрості, користі й конкуренції.

У кримінальних угрупованнях, які займаються підробленням грошей міжособистісні відносини можуть набувати конфліктного характеру, котрий має неабияке значення під час розслідування групових і організованих правопорушень. Міжособистісні стосунки у таких групах розвиваються в обстановці протиборства двох видів чинників, одні спрямовані на інтеграцію, об'єднання, внаслідок чого й утворюється кримінальна група, забезпечується її згуртованість й організованість, а інші – на диференціацію одиничних чинників, на роз'єднання, спеціалізацію членів угруповання. У результаті дії всіх цих чинників з'являються функціональна й психологічна структури такого угруповання.

Конфлікт – гостре протиріччя взаємодіючих сторін, які володіють несумісними цілями, інтересами або способами їх досягнення в умовах спільної діяльності. Найчастіше такі конфлікти виникають між: а) лідером і всією групою; б) лідером і опозиціонером; в) старими й новими членами групи; г) членами групи, які вирішили припинити кримінальну діяльність,

і усією групою; г) членами групи, які виконують різні функціональні ролі під час вчинення кримінальних правопорушень; д) членами групи, котрі прагнуть зайняти більш високе ієрархічне положення в її структурі; е) групою в цілому й одним з її членів, який чим-небудь скомпрометував себе; є) окремими членами групи на ґрунті особистих неприязних стосунків.

3. Значимим для виконання тактичного завдання по встановленню функціональних ролей учасників групи, під час розслідування групового підроблення грошей є висування обґрунтованих версій про те, хто з учасників кримінального правопорушення є його організатором, тобто особою, яка організувала групу, або очолила її, або керувала її учасниками, а також організувала вчинення конкретного правопорушення або керувала його вчиненням.

У ході підготовки тактичної операції «Встановлення функціональних ролей учасників групи», такі версії будуються на підставі:

а) дослідження міжособистісних стосунків у кримінальній групі й виявлення справжньої психологічної структури такої групи, а також встановлення функціональної структури групи, виявлення лідера на конкретних фактах повсякденного життя групи, під час роботи й відпочинку, спільного проведення часу;

б) вивчення психічних властивостей і особистісних якостей встановлених учасників, виявлення серед осіб, які володіють сильною волею, рішучістю, прагненням владарювати і, вміють підкорити собі людей, фізично сильних і розвинених;

в) встановлення фактів, коли після викриття й арешту учасників кримінальної групи, один з підозрюваних проявляє особливу активність з метою налагодження зв'язку між членами групи, намагається виробити на слідстві єдину, вигідну для усіх лінію поведінки, вимагає від інших дачі вигідних йому показань і т. ін.;

г) використання показань свідків про те, хто з членів кримінальної групи, яка займалася підробленням грошей, керував діями на місці безпосереднього виготовлення підробок, їх розповсюдження;

ґ) вивчення даних про організатора підроблення грошей, отриманих працівниками оперативного підрозділу в ході оперативно-розшукової діяльності.

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРОВЕДЕННЯ ТАКТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ «ЗАТРИМАННЯ ПРАВОПОРУШНИКА З РЕЧОВИМИ ДОКАЗАМИ»

Богачук Василь Степанович

професор кафедри права Академії рекреаційних технологій і права

Тактика затримання підозрюваного (підозрюваних) у вчиненні підроблення грошей обумовлена складом кримінального правопорушення, характеристикою особи підозрюваних і сформованою слідчою ситуацією. По даній категорії кримінальних проваджень проведення тактичної операції «Затримання правопорушника з речовими доказами» є важливим для розкриття й розслідування даного кримінального правопорушення, оскільки дозволяє в більшості випадків затримати правопорушників. Безсумнівно, можливість проведення такої операції враховують і правопорушники, звідси складність її підготовки, гострота й небезпека проведення.

Всі дії в рамках тактичної операції «Затримання правопорушника з речовими доказами» мають єдину мету, яка і визначає безпосередні завдання: а) створення сприятливих умов для затримання підозрюваних; б) затримання правопорушників; в) забезпечення збереження джерел доказової інформації.

Залежно від ситуації – затримання може бути відкритим або легендованим, гласним і негласним. Під час відкритого затримання підозрюваному відразу повідомляють факт і причину його затримання, після чого він доставляється в орган Національної поліції; при легендованому – підозрюваний доставляється в підрозділ поліції під яким-небудь пристойним приводом і тільки там йому повідомляється про затримання і його причину; при гласному – процедура затримання не маскується від оточуючих; негласному – затримання здійснюється потай.

Перед проведенням затримання підозрюваного в підробленні грошей, працівники оперативного підрозділу повинні забезпечити участь у затриманні слідчого, попередньо погодити з ним усі можливості одержання доказів, які викривають правопорушників. Під час проведення затриманні дії працівників оперативного підрозділу повинні бути спрямовані не тільки на вилучення підроблених грошей, але й на вжиття

оперативних і процесуальних заходів з метою доказування факту їхньої приналежності підозрюваному, встановленню джерел і каналів надходження підроблених грошей.

Для проведення даної тактичної операції варто створювати штаб, слідчо-оперативні, а також оперативно-розшукові й пошукові групи різного призначення – розвідки, захоплення, застосування технічних засобів і т. ін. Перед проведенням операції проводять інструктивну нараду. Після ухвалення рішення про проведення операції розробляють її тактику, яка включає наступні етапи: підготовчий, безпосереднього захоплення й завершальний.

Безпосередня підготовка до проведення тактичної операції «Затримання правопорушника з речовими доказами» містить у собі:

а) збирання і вивчення інформації про підозрюваних осіб, їх зв'язки і місцезнаходження приміщення де можливо здійснюється безпосереднє підроблення грошей;

б) визначення місця й часу проведення тактичної операції;

в) проведення організаційних заходів на місці майбутнього затримання (огляд місця затримання, визначення місць для фіксування відеокамерою дій правопорушників, розташування учасників групи захоплення, виявлення можливих шляхів відходу правопорушників, розташування груп прикриття й переслідування);

г) визначення складу, кількості, завдань учасників операції (скільки чоловік оперативного складу необхідно включити в групи захоплення, спостереження й прикриття);

г) розроблення варіантів дій учасників оперативної групи по безпосередньому затриманню підозрюваних з урахуванням можливих змін обстановки;

д) відпрацьовування взаємодії учасників операції в передбачуваних умовах;

е) визначення фахівців для фіксації прихованою відеокамерою;

є) підбор технічного оснащення: засобів захисту учасників операції (зброя, бронежилети); автотранспорту; засобів зв'язку між учасниками операції; засоби фіксації протиправних дій правопорушників (відеокамера, магнітофон або диктофон, спеціальні засоби);

ж) підготовка готівки або муляжу якщо передбачено обмін чи купування у підозрюваних підроблених грошей;

з) проведення інструктажу для всіх учасників операції.

До проведення операції варто з'ясувати кількість правопорушників; наявність у них холодної або вогнепальної зброї; скласти схему приміщення, у якому передбачається затримання, у якій відзначити: місця проникнення в приміщення й можливі шляхи відходу правопорушників, місцезнаходження підроблених грошей, їх заготовок, відповідного обладнання, сектор обстрілу. Під час затриманні озброєних правопорушників повинні використовуватися підрозділи спеціального призначення.

Планування операції по затриманню ґрунтується на відомостях про особистісні й поведінкові особливості затримуваних, результатах вивчення району й конкретного місця передбачуваного затримання. Планом визначається: а) мета операції (затримання на місці виготовлення підроблених грошей, припинення закупівлі чи викрадення витратних матеріалів та приладдя для підроблення грошей і т. ін.); б) час і місце її проведення; в) кількість і характер оперативних груп і їхня чисельність; г) способи маскування, форма одягу, види озброєння й спецзасобів; г) порядок проведення невідкладних слідчих (розшукових) дій, які проводяться в процесі затримання або відразу після нього.

Підготовлений сценарій зустрічі з правопорушниками повинен бути ретельно й неодноразово відпрацьований з особою, яка підставляється для того щоб провести обмін валюти на підроблені гроші або купити спеціально підроблені гроші для подальшого продажу, або ж продати заздалегідь обумовлену річ за підроблені гроші. Потрібно передбачити усі варіанти розвитку подій і відповідні дії на них.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОПИТУ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА З МЕТОЮ РОЗ'ЯСНЕННЯ ВИСНОВКУ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Кравчук Тетяна Олександрівна

здобувач кафедри права Академії рекреаційних технологій та прав м. Луцьк

В юридичній літературі існує поняття «роз'яснення висновку експерта» – це його показання з приводу відомостей, що уточнюють і

розкривають зміст і значення наступних положень: відомості про науково-технічні засоби, які використовувалися в експертизі, про виявлені ознаки досліджуваних об'єктів, окремі терміни і формулювання тексту; особливості підготовки об'єктів для дослідження, умови відбору експериментальних зразків, кількісних і якісних змін об'єктів після проведення їх дослідження; причини обрання методики дослідження або відмови від неї та методик або методів дослідження об'єктів; протиріч між дослідною частиною і заключними висновками, відмова експерта від подання висновку, розходження між обсягом поставлених питань і висновками; критерії оцінки ознак, які експерт використав в проміжних і заключних висновках. Висновки експерта, які відсутні в основному висновку, і їх обґрунтування, які впливають з проведених ним досліджень становлять доповнення висновку експерта.

Необхідність у наданні роз'яснень та доповнень виникає тоді, коли експертизу визнано недостатньо повною, а також якщо існує потреба у вирішенні питань, які не були поставлені експерту, тому ж експерту може бути призначено додаткову експертизу.

Допит експерта – це спосіб перевірки достовірності висновку і його значення для справи, яка розглядається у суді. Питання, які ставляться експертові, не можуть виходити за рамки предмета виконаної ним раніше судової експертизи і обмежуються обставинами, які раніше досліджувалися. Наприклад, під час допиту експерта, що проводив судово-товарознавчу експертизу, йому не можуть бути поставлені питання, що стосуються відомостей, отриманих ним від особи, відносно якої ця експертиза проводилася. Ця процесуальна дія має на меті роз'яснення та доповнення експертом наданого ним висновку.

В разі, якщо відповідь на питання потребує аргументації з використанням спеціальної термінології, то слід надати експерту можливість самостійно дати письмові свідчення, використовувати документи і записи.

Допит експерта в суді обмежується предметом виконаної ним судової експертизи й визначений як отримання від нього слідчим, прокурором, суддею, судом роз'яснень та доповнень щодо наданого ним висновку. Мета допиту – одержання інформації про відомі допитуваному факти. Під час допиту експерта така інформація стає додатковою до висновку, який експерт зробив раніше. Згідно КПК України експерту

можуть бути поставлені запитання щодо наявності у нього спеціальних знань та кваліфікації з досліджуваних питань (освіти, стажу роботи, наукового ступеня тощо), що стосуються предмета його експертизи; використаних методик і теоретичних розробок; достатності відомостей, на підставі яких підготовлено висновок; наукового обґрунтування та методів, за допомогою яких експерт дійшов певного висновку; застосовності та правильності застосування обраних принципів і методів до фактів кримінального провадження; інші запитання, що стосуються достовірності висновку.

Питання експертові спочатку задає суддя, потім позивач, відповідач, їх представники, захисник. Питання, поставлені експертові, та відповіді на них обов'язково заносяться до протоколу судового засідання. До протоколу вносять усі питання, у тому числі і ті, на які експерт відмовився відповідати з вказанням мотивів відмови. Експерт у ході допиту може виконувати схеми, креслення, малюнки, діаграми, які додаються до протоколу, про що в ньому робиться відповідний запис. Показання експерта, як і іншої допитуємої особи, записується від першої особи і за можливості дослівно. Питання і відповіді на них фіксуються у тій же послідовності, яка мала місце в ході допиту. Вірне і точне викладення думки експерта можна забезпечити власноручним написанням відповідей на поставленні питання. По закінченні допиту протокол надається експерту для ознайомлення або оголошується на його прохання секретарем судового засідання, про що в протоколі робиться відповідний запис. Вимога експерта про доповнення і уточнення протоколу повинна бути обов'язково задоволена. Протокол допиту підписується експертом і суддею.

Після ознайомлення з експертним висновком у судді виникає необхідність доповнити або пояснити висновки, до яких прийшов експерт, роз'яснити значення спеціальних термінів і формулювань, зміст методик дослідження, розбіжностей між висновками і дослідницькою частиною, висновки, сутність розходження між членами експертної комісії (якщо вони не дійшли єдиного висновку) або протиріччя між висновками різних експертиз, тобто предметом допиту експерта є зміст вже оформленого висновку (висновків). До складення висновку експерта проведення допиту експерта неможливо, тому що відсутній предмет допиту. Якщо роз'яснення і доповнення потребують висновки комісійної експертизи,

суд має право викликати для допиту одного, декількох або усіх членів експертної комісії в залежності від того, які питання потребують доповнення і роз'яснення, чи підписаний висновок усіма членами комісії, чи не було особистої думки у когось із експертів.

Таким чином, специфікою предмета допиту експерта в суді слід вважати те, що суб'єкт оцінки не має спеціальних знань, а отже, висновок експерта повинен бути належним чином аргументований та прийнятним для розуміння судом, іншими учасниками адміністративного провадження. Доказова значущість залежить від змісту висновку експерта, якостей опису в ньому перебігу та результатів досліджень. Якщо ж сторони адміністративного провадження чи суд виявляють суперечливість результатів експертного дослідження іншим матеріалам справи або необґрунтованість його результатів, доцільно призначати додаткову або повторну експертизу. Питання експерту можуть бути поставлені у письмовій формі, що дасть йому змогу заздалегідь підготувати повну та обґрунтовану відповідь. Це сприятиме скороченню витрат на відрядження для судового експерта та сприятимуть мінімальному відволіканню його від основної роботи.

ДО ПОНЯТТЯ ПРО «ТИПОВІ ЕКСПЕРТИЗИ» В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Кравчук Тетяна Олександрівна

*здобувач кафедри права Академії рекреаційних технологій та права
м. Луцьк*

Повторність та закономірність загальних особливостей експертиз в адміністративному суді, процесу встановлення доказів, обумовили умови щодо групування та узагальнення експертиз, їх типізації. Типізація судових експертиз, як виділення типового, загального у групі явищ, є виділення не усіх якостей цих явищ, а лише значущих для адміністративного процесу.

Г. А. Матусовський називав експертизи, які найбільш часто проводяться в справах, «типовими судовими експертизами» щодо конкретного різновиду злочинів (Матусовський Г. А., 1999). Це поняття

вимагає деяких уточнень. Так, для кожної категорії адміністративних справ, в якості критерію «типовості» в одному випадку можна назвати «специфічні обставини», в іншому «основні обставини».

Деякі науковці (С. Б. Гавриш, В. Г. Грузкова, А. Л. Дудніков) вважають невдалою заміну терміну «специфічні» на менш чіткий «основні» обставини, який позбавляє поняття «типовості» своєї визначеності. Останній критерій дозволяє віднести до так званих «типових» будь-які експертизи, в тому числі ті, які рідко призначаються за відповідним різновидом злочинів, в конкретній ситуації, і вони можуть допомогти встановити які-небудь з основних обставин злочину (Гавриш С. Б., Грузкова В. Г., Дудніков А. Л. та ін., 1994).

А. В. Востріков вважає узагальнення не просто підсумовуванням загальних властивостей предметів, а пізнанням найбільш глибокого об'єктивного зв'язку між внутрішніми істотними властивостями предметів, явищ і процесів, тобто пізнанням закону, якому вони підпорядковуються (Востріков А. В., 1965). Типізація процесів встановлення доказів є пізнанням закономірностей, якими вони обумовлені.

Ознака «типовості» не пов'язана зі змістом, характерністю тієї чи іншої експертизи. Вона лежить в іншій площині: не в експертизі, а в методиці розслідування, у своєрідності обставин, які проявляються в конкретних ситуаціях розслідування з відповідною частотою. Процесуальний закон теж не знає такого різновиду експертизи, як «типова». Типовим, вважається, комплекс (або блок) судових експертиз, який традиційно призначається для з'ясування специфічних обставин правопорушень конкретного різновиду. Звідси: типовим для розслідування правопорушень певного виду комплексом (або блоком) судових експертиз слід вважати такий, який дозволяє з'ясувати дійсно специфічні для даного виду правопорушень обставини.

Види експертиз опиняються в типовому комплексі (блоці) внаслідок своєрідності типових завдань, що виникають в ході розслідування правопорушень відомої категорії і вирішуваних як раз за допомогою даних експертиз. Своєрідність цих завдань розслідування обумовлено головним чином: а) типовими обставинами, що підлягають з'ясуванню у зв'язку з перевіркою версії; б) наявною специфічною сукупністю слідів (в широкому і вузькому розумінні), виявлених в процесі розслідування;

в) предметом посягання, загальним для різновиду правопорушення;
г) однаковою галуззю господарчої чи іншої діяльності, в якій вчинено правопорушення. Мають значення і можливості відповідного виду експертизи для вирішення конкретних питань.

Визначення типових комплексів судових експертиз в адміністративному судочинстві, які можуть бути використані в доказуванні, має не тільки науково-методичне значення. Вони можуть орієнтувати суддю вже на початковому етапі розслідування щодо майбутнього обсягу роботи у зв'язку з передбачуваним проведенням експертиз, на можливість з'ясувати у відповідній ситуації обставини розслідуваного правопорушення за допомогою тієї чи іншої експертизи та т. ін. В цілому обізнаність щодо типових комплексів (блоків) судових експертиз може допомогти у своєчасному виборі ефективної методики розслідування, виходячи з фактичних даних, в тактично доцільній послідовності призначити судові експертизи та виконати інші судові дії.

За видами спеціальних знань і предметом дослідження наступні судові експертизи здебільшого використовуються в адміністративному процесі:

– в провадженнях з порушення **податкового** законодавства призначається:

1) *економічна експертиза* у 94% проваджень, а саме:
а) дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності; б) дослідження документів про економічну діяльність підприємств і організацій; в) дослідження документів фінансово-кредитних операцій;

2) *почеркознавча експертиза та писемного мовлення* у 3% проваджень, а саме: а) дослідження почерку і підписів; б) авторознавче та лінгвістичне дослідження писемного мовлення.

3) *технічна експертиза документів* у 3% проваджень, а саме:
а) експертиза реквізитів документів, б) експертиза друкарських форм та в) експертиза матеріалів документів.

– в провадженнях з порушення **митного** законодавства призначається:

1) *економічна експертиза* у 30% проваджень, а саме:
а) дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності; б) дослідження документів про економічну діяльність

підприємств і організацій; в) дослідження документів фінансово-кредитних операцій;

2) **товарознавча** у 70% проваджень (серед яких 40% комплексні товарознавчі та хімічні експертизи), а саме: а) експертиза машин, обладнання, сировини та товарів народного споживання; б) автомобільно-товарознавча експертиза (автотоварознавча та транспортно-товарознавча експертиза);

3) **експертиза матеріалів, речовин та виробів**, а саме: а) волокон і волокнистих матеріалів; б) лакофарбових матеріалів і покриттів; в) нафтопродуктів та паливно-мастильних матеріалів; г) ґрунтів; г) наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів; д) сильнодійних і отруйних речовин; е) рідин, що містять спирт; є) металів і сплавів; ж) полімерних матеріалів; з) скла, кераміки; и) речовин хімічних виробництв та спеціальних хімічних речовин; і) встановлення шкідливих речовин у навколишньому середовищі (пестицидів).

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОПИТУ

Марина Василь Юрійович

факультет №3 (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ

Допит – це передбачена кримінальним процесуальним законом слідча (розшукова) дія, яка полягає в одержанні слідчим, прокурором від свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, експерта показань про обставини, що мають значення для кримінального провадження.

Підставами для проведення допиту є наявність достатніх відомостей про те, що певній особі відомі обставини, які мають значення для кримінального провадження, та їх можна отримати шляхом проведення допиту [1, с.634].

Суть допиту полягає в спілкуванні слідчого, прокурора та допитуваного з метою одержання відомостей (інформації), необхідних для встановлення обставин кримінального провадження, що розслідується. Особливість одержання інформації полягає в тому, що її джерелом є людина. Тому одержання інформації пов'язано з низкою процесуальних,

психологічних та етичних вимог, які відносяться до загальних положень допиту.

Спілкування в ході допиту – це взаємодія допитуючого з допитуваним. Мета першого – одержати об'єктивну інформацію про суб'єктивне відображення – слід пам'яті, а другого – розкрити суб'єктивний образ і передати про нього інформацію[2,с.34].

Допит, як спосіб отримання показань від особи, яка володіє відомостями, що цікавлять слідство, виглядає на перший погляд лише як інформаційне джерело. А в практичній діяльності допит є однією з найскладніших слідчих (розшукових) дій, який вимагає від слідчого високої професійної майстерності.

Складність допиту визначається не тільки тим, що слідчому часто протистоїть особа, яка не бажає давати показання, але й тим, що у показаннях навіть сумлінного допитуваного можуть бути помилки, перекручення, вигадки, які слідчому необхідно виявляти і враховувати при оцінці та використанні показань.

Допит у кримінальному судочинстві є одним із найпоширеніших засобів збирання криміналістичної інформації про події злочину та особу, яка його вчинила. За даними окремих дослідників на нього припадає понад 80% усього бюджету часу, що витрачається слідчим на провадження слідчих (розшукових) дій[3,с.27].

Предмет будь-якого допиту складає сукупність обставин, що мають значення для кримінального провадження. Однак, практично предмет допиту обмежується тільки тими з них, які потерпілий, свідок підозрюваний чи обвинувачений мав можливість сприймати, запам'ятав і в змозі відтворити.

Визначення, які обставини, що мають значення для кримінального провадження, відомі чи можуть бути відомі конкретній особі, є неодмінною умовою вже самої припустимості виклику такої особи на допит.

Процесуальний порядок допиту регламентується кримінальним процесуальним законодавством, дотримання яких є обов'язковим. Недотримання процесуальних правил проведення допиту є порушенням закону і тягне за собою незаконність проведеної дії та недопустимість використання отриманих показань як джерела доказів.

Отже, слідчому необхідно враховувати, що допит є однією з найпоширеніших та найскладніших слідчих (розшукових) дій, саме тому, для отримання об'єктивної інформації по кримінальному провадженню від допитуваного, необхідно володіти тактичними прийомами допиту, які будуть застосовуватись залежно від ситуації, яка виникне перед слідчим, під час розслідування кримінального провадження, та від суб'єкта допиту (потерпілий, свідок, підозрюваний, обвинувачений). Адже, успіх такого допиту буде залежати від того, як вміло слідчий використає арсенал тактичних прийомів, що знаходяться в його розпорядженні, а це вже в свою чергу, буде впливати на якість отриманої інформації від допитуваного.

Література:

1. Кримінальний процес [Текст]: Підручник / Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Румянц та ін.; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. – Х.: Право, 2013. – 824 с.
2. Алексеев, А.М. Психологические особенности показаний очевидцев [Текст] / А. М. Алексеев. – М., Юрид. лит, 1972. – 104с.
3. Бахін В.П. Тактика допиту [Текст] / В. П. Бахін, В. К. Весельський. – Навч. посібник. – К., НВТ Правник, 1997. – 64с.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАРКОЛАБОРАТОРІЙ В УКРАЇНІ

Сімків Лідія Андріївна

Факультет №3 (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ

Аналіз стану незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів свідчить про те, що останнім часом відбулися істотні зміни, які характеризуються значним поширенням в Україні нетрадиційних видів кустарного виробництва стимуляторів амфетамінного ряду в так званих підпільних лабораторіях з виготовлення наркотичних засобів та психотропних речовин.

За експертними оцінками з урахуванням латентності (1:5-1:7) кількість осіб, що зловживають вказаними психотропними речовинами, становить 30-35 тисяч, тобто 10-14 % від загальної кількості споживачів наркотиків та психотропних речовин. Виходячи з тенденції неухильного зростання незаконного попиту на амфетаміни та зловживання ними, можна стверджувати, що в Україні інтенсивно розвивається новий вид наркотизму, для обслуговування якого створюються підпільні лабораторії з виготовлення ефедрину, перветину, "екстазі" (МДА, МДМА, МДЕА), інших психотропних речовин амфетамінної групи [1, с.47].

Провівши аналіз спеціальної літератури присвячених даному питанню, можна зазначити, що під підпільною нарколабораторією законодавець розуміє - будь-яке приміщення, оснащене промисловим або кустарним обладнанням, за допомогою якого проводиться хіміко-технологічний процес екстрагування (виділення), перегонки, очищення або синтезу нарко- чи психотропної речовини з метою її особистого вживання або збуту іншим особам.

Своєчасне виявлення і ліквідація таких підпільних нарколабораторій є одним із пріоритетних напрямів роботи правоохоронних органів щодо боротьби з незаконним наркообігом [2, с.16].

Підпільні нарколабораторії можуть розташовуватися у будь-якому місці: ізольованих фермерських господарствах, житлових та підсобних приміщеннях, науково-дослідних і виробничих установах, підприємствах тощо. Крім стаціонарних існують також пересувні і польові нарколабораторії (першими обладнують туристичні автомобільні причеми, другими - тимчасово споруджені укриття). Підпільні нарколабораторії оснащують обладнанням від примітивного до найдосконалішого. Працювати у них можуть спеціалісти різного рівня - від непрофесійних підприємливих осіб до кваліфікованих біохіміків. У підпільних нарколабораторіях можуть виготовлятися різноманітні види наркотичних засобів і психотропних речовин у неоднаковій кількості.

До основних ознак, що свідчать про функціонування підпільної нарколабораторії можна віднести:

- 1) зосередження в одному місці специфічного запаху (ацетону, аміаку, бензину тощо), наявність прекурсорів, реагентів та обладнання;
- 2) відносно низькі ціни на наркотики у даному регіоні порівняно з їх ціною у інших районах;

- 3) систематична робота вентиляційного обладнання, особливо у холодну пору року;
- 4) споживання великої кількості електроенергії, води, газу;
- 5) отримання адресатами посилок: об'ємних, стандартних, в значній кількості;
- 6) бібліотечні замовлення на фармацевтичну та наукову літературу;
- 7) замовлення у великій кількості хімічних компонентів, обладнання, реактивів, розчинів, агрегатів для виготовлення ампул, пігулок, тощо [2].

Таким чином, протидія нарколабораторіям має бути віднесена до пріоритетних завдань підрозділів правоохоронних органів, що здійснюють боротьбу із незаконним обігом наркотиків. Діяльність нарколабораторії сприяє не тільки незаконному збагаченню її власника, але й втягненню до вживання наркотичних засобів і психотропних речовин нових верств населення та, як наслідок, збільшенню злочинів корисливо-насильницької спрямованості в конкретному регіоні. Саме тому відповідні оперативно-розшукові заходи мають здійснюватися системно й комплексно, в поєднанні з діями слідчих та експертних підрозділів і профілактичними заходами дільничних інспекторів міліції.

Література:

1. Шарай, Л.Г. Характеристика та особливості сучасних тенденцій злочинності у сфері обігу наркотичних засобів [Текст] / Л.Г. Шарай, В.Г. Назаренко // Науковий вісник НАВСУ. – К., 2004. – Вип. 1. – С. 46-52 с.
2. Пасічник Г.В. Виявлення та ліквідація підпільних лабораторій з виготовлення наркотичних засобів та психотропних речовин [Текст]: Метод. рекомендації / Г.В. Пасічник, М.С. Хруппа, В.М. Жмінько та ін. - К.: РВВ МВС України, 2000.-35 с.
3. Підпільні нарколабораторії та ознаки їхнього функціонування. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://studopedia.com.ua/1_56628_pidpilni-narkolaboratorii-ta-oznaki-ih-funktsionuvannya.html

НАРУШЕНИЕ РАВНОПРАВИА ГРАЖДАН ПО УГОЛОВНОМУ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА И УКРАИНЫ: СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ

Стати Виталий Анатольевич

кандидат юридических наук, Департамент уголовного права

Государственного университета Молдовы, г. Кишинев

Находясь в Главе V «Преступления против политических, трудовых и других конституционных прав граждан» Особенной части Уголовного кодекса Республики Молдова (далее – УК РМ), статья 176 предусматривает ответственность за нарушение равноправия граждан. Так, частью (1) данной статьи устанавливается ответственность за любое различие, исключение, ограничение или предпочтение в правах и свободах личности или группы лиц, любая поддержка дискриминационного поведения в политической, экономической, социальной, культурной и других сферах жизни по признакам расы, национальности, этнического происхождения, языка, религии или убеждений, пола, возраста, ограниченных возможностей, взглядов, политической принадлежности, а также на основе любого другого признака: а) совершенное должностным лицом; б) причинившее ущерб в крупных размерах; в) совершенное с размещением дискриминационных сообщений и символов в общественных местах; г) совершенное по двум или более признакам; д) совершенное двумя или более лицами. В свою очередь, ч. (2) ст. 176 УК РМ предусматривает ответственность за поощрение или поддержку действий, предусмотренных частью (1), посредством средств массовой информации. Наконец, по ч. (3) ст. 176 УК РМ той же статьи ответственность наступает за действия, предусмотренные частью (1) и (2), повлекшие по неосторожности смерть лица или его самоубийство.

Статья 161 «Нарушение равноправия граждан в зависимости от их расовой, национальной принадлежности, религиозных убеждений, инвалидности и по другим признакам» УК Украины имеет некоторые схожие черты со ст. 176 УК РМ. Так, во-первых, статья 161 включена в Раздел 5 «Преступления против избирательных, трудовых и иных личных прав и свобод человека и гражданина» Особенной части УК Украины. Во-

вторых, право граждан на равноправие является тем правовым благом, которое охраняют как ст. 176 УК РМ, так и ст. 161 УК Украины. В-третьих, в обеих сравниваемых нами статьях, перечень признаков нарушения равноправия граждан является исчерпывающим. В-четвертых, совершение преступления должностным лицом упоминается как в ст. 176 УК РМ, так и в ст. 161 УК Украины. В-пятых, наступление тяжких последствий или некоторых из них является основанием для отягчения ответственности согласно обеим сравниваемым нами статьям.

Разумеется, кроме сходств, ст. 176 УК РМ и ст. 161 УК Украины характеризуются целым рядом различий.

Так, ст. 176 УК РМ не предусматривает ответственность за умышленные действия, направленные на разжигание национальной, расовой или религиозной вражды и ненависти, на унижение национальной чести и достоинства или оскорбление чувств граждан в связи с их религиозными убеждениями, а также прямое или косвенное ограничение прав или установление прямых или косвенных привилегий граждан по признакам расы, цвета кожи, политических, религиозных и других убеждений, пола, инвалидности, этнического и социального происхождения, имущественного состояния, местожительства, по языковым или другим признакам. Дело в том, что ст. 346 УК РМ устанавливает ответственность за умышленные действия, публичные призывы, в том числе через печатные и электронные средства массовой информации, направленные на разжигание национальной, этнической, расовой или религиозной вражды, дифференциации или розни, на унижение национальной чести и достоинства, а равно прямое или косвенное ограничение прав либо установление прямых или косвенных преимуществ граждан в зависимости от национальной, этнической, расовой или религиозной принадлежности.

Нетрудно заметить, что ст. 161 УК Украины имеет больше сходств со ст. 346 УК РМ, чем со ст. 176 УК РМ. Статья 346 введена в состав Главы XVII «Преступления против публичной власти и безопасности государства» Особенной части УК РМ. Деяние, предусмотренное данной статьей, считается проявлением экстремизма и входит в ряд так называемых «преступлений ненависти». В свою очередь, ст. 176 УК РМ ставит себе целью охрану равноправия граждан от проявлений

дискриминации. Сферы применения ст. 176 и 346 УК РМ дополняют друг друга, обеспечивая более полную защиту права граждан на равноправие.

Статье 161 УК Украины не знакома такая форма преступления, как публичные призывы, в том числе через печатные и электронные средства массовой информации, направленные на разжигание национальной, этнической, расовой или религиозной вражды, дифференциации или розни, на унижение национальной чести и достоинства. Такие действия подпадают под ст. 346 УК РМ. В их случае, обязательным является публичный способ совершения преступления. Это предполагает совершение преступления в любой из ситуаций, перечисленных в ст. 131 УК РМ: а) в месте, которое по своему характеру или назначению постоянно доступно для общественности, даже если никто при совершении деяния не присутствовал, но виновное лицо осознавало, что деяние могло дойти до сведения общественности; б) в любом другом месте, доступном для общественности, если при его совершении присутствовали два или более лица; в) в месте, не доступном для общественности, но с намерением, чтобы деяние было услышано или увидено, если оно имело место в присутствии двух или более лиц; г) на собрании или сходе множества лиц, за исключением таких, которые можно считать имеющими семейный характер в силу отношений между участвующими в них лицами; е) любыми средствами, при применении которых виновный осознавал, что деяние может дойти до сведения общественности.

В отсутствие публичного способа совершения преступления, призывы, направленные на разжигание национальной, этнической, расовой или религиозной вражды, дифференциации или розни, на унижение национальной чести и достоинства, не могут влечь ответственность по ст. 346 УК РМ. В таком случае не исключается применение ответственности за подстрекательство к совершению одного из деяний, предусмотренных ст. 176 УК РМ.

В другом отношении, одной из форм преступления, предусмотренного ст. 346 УК РМ, является прямое или косвенное ограничение прав либо установление прямых или косвенных преимуществ граждан в зависимости от национальной, этнической, расовой или религиозной принадлежности. Для сравнения, ст. 161 УК Украины устанавливает ответственность, среди прочего, за прямое или косвенное

ограничение прав или установление прямых или косвенных привилегий граждан по признакам расы, цвета кожи, политических, религиозных и других убеждений, пола, инвалидности, этнического и социального происхождения, имущественного состояния, местожительства, по языковым или другим признакам.

По мнению А.П. Бабия, «прямое или не прямое ограничение прав состоит в любых действиях, которые лишают граждан полностью или частично возможности реализовать свои конституционные и иные права и свободы. Установление прямых и непрямых привилегий состоит в установлении любым образом преимуществ и выгод в любой сфере деятельности граждан» [1, с. 324].

Анализ показывает, что в ст. 161 УК Украины перечень признаков нарушения равноправия граждан является исчерпывающим, а в ст. 346 УК РМ он является ограничительным. В этом смысле, диспозиция ст. 161 УК Украины сформулирована более удачно. Тем не менее, отметим следующее: если ограничение прав либо установление преимуществ граждан проводится в зависимости не от национальной, этнической, расовой или религиозной принадлежности, а в зависимости от других признаков, то, вместо ст. 346 УК РМ, вполне применима ст. 176 УК РМ.

Если вследствие ограничения прав либо установления преимуществ граждан в зависимости от национальной, этнической, расовой или религиозной принадлежности, причиняется ущерб в крупных размерах, то квалификация должна проводиться по п. б) ч. (1) ст. 176 УК РМ. В таких случаях, недопустимо дополнительное вменение ст. 346 УК РМ.

Для сравнения, причинение имущественного ущерба прямо не упоминается в диспозиции ст. 161 УК Украины. Однако ущерб в крупных размерах может быть истолкован как пример тяжких последствий в смысле ч. 3 ст. 161 УК Украины.

В другом контексте, субъектом преступлений, предусмотренных ст. 176 и 346 УК РМ может быть любое физическое вменяемое лицо, достигшее 16-летнего возраста. В случае если должностное лицо ограничивает права либо устанавливает преимущества граждан в зависимости от национальной, этнической, расовой или религиозной принадлежности, то ответственность применяется в соответствии с п. а) ч. (1) ст. 176 УК РМ. В таких случаях, исключается дополнительная квалификация по ст. 346 УК РМ.

Субъектом преступлений, предусмотренных ч. (2) и (3) ст. 176 УК РМ может быть также юридическое лицо (за исключением органа публичной власти). Часть (4) ст. 21 УК РМ предусматривает: «Юридические лица, за исключением органов публичной власти, несут уголовную ответственность за преступления, за совершение которых предусмотрено наказание для юридических лиц в Особенной части настоящего кодекса». Согласно санкциям ч. (2) и (3) ст. 176 УК РМ, юридическое лицо наказывается: штрафом в размере от 1000 до 3000 условных единиц¹ с лишением права заниматься определенной деятельностью на срок от 1 до 3 лет (ч. (2)); штрафом в размере от 1000 до 3000 условных единиц с лишением права заниматься определенной деятельностью на срок от 1 до 5 лет или его ликвидацией (ч. (3)). Таким образом, ч. (2) и (3) ст. 176 УК РМ выполняет требования, установленные положениями ч. (4) ст. 21 УК РМ. Для сравнения, анализ ст. 96³ «Основания для применения к юридическим лицам мер уголовно-правового характера» УК Украины указывает на то, что юридическое лицо не может быть субъектом преступления, предусмотренного ст. 161 УК РМ.

В отличие от ст. 161 УК Украины, ст. 176 и 346 УК РМ не содержат указаний на совершение преступления с применением насилия, обмана или угроз, а также организованной группой лиц.

Отметим также некоторую разницу между описанием последствий в ч. (3) ст. 176 УК РМ и ч. 3 ст. 161 УК Украины. По этому поводу, уместно привести высказывание И. О. Зинченко: «Квалифицирующий признак «тяжкие последствия» в судебной практике по содержанию интерпретируется шире, чем «гибель людей», и включает в себя не только смерть хотя бы одного человека, но и причинение ему неосторожных тяжких телесных повреждений, доведение до самоубийства, а также другие виды ущерба – имущественный, организационный или возникновение массовых беспорядков и т.д.» [2]. В рассматриваемом отношении, описание последствий в ч. (3) ст. 176 УК РМ ограничивает четче сферу применения нормы по сравнению с описанием последствий в ч. 3 ст. 161 УК Украины. А это немаловажно, принимая во внимание

¹ В соответствии с ч.(2) ст.64 УК РМ, одна условная единица штрафа равняется 20 леям, то есть примерно 25 гривнам.

правило, установленное в ч. (2) ст. 3 УК РФ: «Запрещается ухудшающее положение лица расширительное толкование уголовного закона...».

Литература:

1. Уголовный кодекс Украины: Научно-практический комментарий / Отв. ред. Е.Л. Стрельцов. – Харьков: ООО «Одиссей», 2005. – 864 с.
2. Зінченко І.О. Деякі проблеми кримінальної відповідальності за злочин, передбачений ст. 161 КК України // Проблеми законності. – Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2010. – Вип. 106. – С. 148-157.

ДОСЛІДЖЕННЯ СКЕЛЕТОВАНОГО АБО РОЗЧЛЕНОВАНОГО ТРУПА, З МЕТОЮ ОТРИМАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНО ЗНАЧИМОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЙОГО СТАТЬ

Товтин Світлана Вікторівна

здобувач кафедри кримінального права і процесу Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Під час встановлення особи невпізаного скелетованого та (або) розчленованого трупа виникає необхідність встановити стать людини.

У ході дослідження такого трупа, у першу чергу, стать встановлюється по типу овоłosіння, розвитку вторинних і первинних статевих ознак, тілобудові, а також по зачісці і одягу, у скелетованих трупів – за характером будови і розмірами черепа, формою і пропорціями кісток скелета або окремим кісткам, особливостям будови і розмірам зубів, за наявністю у ядрах клітин м'язової тканини, у цибуліні волосся характерного для жінок статевого хроматину [1, с. 161].

Однак на скелетованих трупах, коли визначити стать за статевими органами неможливо, статеву приналежність встановлюють за волоссям, зубами, черепом, кісткам скелета, клітинами кісткової тканини.

На даний час, з певним ступенем достовірності, встановити стать скелетованого трупа можливо за тазовими кістками, лопатками, ключицями, плечовими та ліктьовими кістками, кістками зап'ястя, п'ясними кістками, основними і кінцевими фалангами пальців, під'язиковою кісткою, грудиною, хребцями, ребрами, стегновими

кістками та ін. Однак, у даному випадку, найбільш достовірно стать визначають за *тазовими кістками*, на яких статеві ознаки починають проявлятися з 10 років [2, с. 221].

Стать скелетованого трупа також можна встановити по *черепу*: за вимірювальними (краніометричними) даними; за якісними анатомо-морфологічними ознаками. Однак, визначення статі лише за вимірювальними ознаками людини вдається у 75-80% випадків, а за анатомо-морфологічними ознаками – у 90-93% випадків [2, с. 221].

У ході встановлення статі розчленованого трупа, на статеву приналежність окремих частин можуть указувати такі ознаки: *стан оволосіння, округлі форми тіла, молочні залози, наявність рубців вагітності, розвиток м'язів і підшкірного жирового прошарку та ін.* Можливе визначення статевої приналежності розчленованого трупа за кістками тазу, лонною дугою, лопаткою, черепом, грудиною, плечовими та стегновими кістками, ключицею та ін. [3, с. 440].

Дослідження *волосся* як біологічного утворення організму людини також може бути одним із засобів встановлення особи. За певних умов, волосся добре зберігається навіть після скелетування трупа. Досліджується волосся у ході судово-біологічної або судово-медичної експертизи. У волоссі досить добре встановлюються антигени системи АВО, а у випадку наявності кліткових елементів цибулин волосся, може бути проведена його статева диференціація [1, с. 169-170].

Зрізи (обломки) нігтів є біологічним об'єктом і також дають можливість встановити стать людини. Так судово-біологічним дослідженням нігтьових пластин можна встановити генетичну стать людини за Х та Y-хроматином кліткових ядер [4].

Отже, сучасний розвиток криміналістики та судової медицини дозволяє достовірно встановити стать навіть скелетованого та (або) розчленованого трупа.

Література:

1. Шухнин М. Н. Неопознанный труп. Установление личности / М. Н. Шухнин. – М. : Юрлитинформ, 2006. – 224 с.
2. Федосюткин Б. А. Справочник следователя по медицинской криминалистике. – Ростов-на-Дону : изд-во «Приазовский Край», 2010. – 512 с.

3. Вещественные доказательства : информационные технологии процессуального доказывания / Г. С. Бежанишвили, Ю. М. Воронков, И. В. Горбачев и др. ; отв. ред. В. Я. Колдин ; Российский федеральный центр судебной экспертизы при Минюсте РФ ; Российский центр судебно-медицинской экспертизы Министерства здравоохранения РФ. – М. : Норма, 2002. – 768 с.

4. Загрядская А. П. К определению половой принадлежности ногтевых пластинок по тесту полового хроматина / А. П. Загрядская, Л. С. Федорцева // Вопросы судебно-медицинской экспертизы и криминалистики. – Горький: [б. и.], 1972. – Вып. 4. – С. 155-159.

ЩОДО ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ВТОРИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

Дикань Дарина Ігорівна

студентка II курсу, Полтавський юридичний коледж, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Гарантування прав і свобод людини та громадянина є першочерговим обов'язком демократичної, правової держави. Право на безоплатну правову допомогу є надзвичайно важливою та необхідною гарантією, захисту та охорони прав та свобод. Це право є конституційним, так, у ст. 59 Основного Закону зазначається, що кожен має право на правову допомогу. У випадках передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

Однак, останнім часом, проблема захисту прав і свобод людини постає гостро. Досить часто можемо спостерігати випадки, коли особа потребує хоча б мінімальної правової допомоги, але не завжди її отримує або отримує неналежним чином. Тому, Україна як демократична, правова держава, реалізуючи свої євроінтеграційні та цивілізаційні прагнення щодо правового захисту людини та громадянина останніми роками зробила певні кроки у напрямку створення механізму такого захисту. Зокрема відбулося створення системи безоплатної вторинної правової допомоги (далі – БВПД).

Забезпечення реалізації права на правову допомогу є давньою, сталою і, можливо, однією з найповажніших функцій адвокатури [2, с. 12]. Закон України “Про безоплатну правову допомогу” вторинну безоплатну правову допомогу визначає, як вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя. Вищезазначена допомога полягає у наданні наступних правових послуг: захист від обвинувачення; здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших

державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складення документів процесуального характеру. До коло суб'єктів, яким надається вторинна правова допомога відносяться: особи, які перебувають під юрисдикцією України, якщо середньомісячний сукупний дохід їхньої сім'ї нижчий суми прожиткового мінімуму, розрахованого та затвердженого відповідно до Закону України "Про прожитковий мінімум" для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення, інваліди, які отримують пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії, у розмірі менше двох прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб; діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування; особи, до яких застосовано адміністративне затримання, або адміністративний арешт; підозрювані у вчиненні злочину особи, які затримані органами дізнання та слідства та інші. Однак проаналізувавши весь перелік осіб можемо узагальнити, що вищезгадане право надається лише тим неплатоспроможним громадянам, що володіють певними пільгами, а також громадянам, що належать до тих категорій осіб, яким законом вже передбачено право на безоплатну правову допомогу.

Суб'єктами надання безоплатної вторинної правової допомоги виступають: центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги; адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом; адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі на підставі договору.

Істотним недоліком є те, що спосіб надання безоплатної правової допомоги в деякій мірі ставить адвоката у залежність перед державою, адже адвокат не вправі вибирати собі справу, підзахисного, за нього це робить центр із надання безоплатної вторинної правової допомоги, та ще у зв'язку з тим, що заробітна плата таких захисників є невисокою, тому досить часто адвокати не зацікавлені здійснювати захист належним чином [3, с. 34].

Незалежність адвокатської діяльності порушується тим, що адвокати БПД вимушені розголошувати адвокатську таємницю щодо клієнтів чи справ, коли вони надають певні документи посадовим особам системи БПД.

Наступним недоліком Закону про БПД є те, що він не закріплює принцип вільного вибору особою захисника, що не відповідає статті 59 Конституції України.

Також Закон безпосередньо сприяє дискримінації за матеріальною та майновою ознакою. Адже особи, які мають фінансові ресурси, мають можливість вільно обрати собі адвоката за своїм вибором тобто мають можливість, укласти з ним угоду про надання правової допомоги, тоді як ті, хто таких ресурсів не має, не мають вибору та змушені погодитись на адвоката, який їм на свій вибір надасть центр БПД.

Таким чином, з одного боку, прийняття Закону України “Про правову безоплатну допомогу” та створення системи БВПД виступає певним поштовхом для євроінтеграційних змін в країні, але з іншого боку – система БВПД є недосконалою і не гарантує захист важливих основних прав людини, яка їх потребує. З огляду на вищезазначене вважаємо за потрібне змінити існуючу систему БПД на систему, яка забезпечить повагу до прав людини та дотримання професійних прав і гарантій адвокатів на справедливій, прозорій та недискримінаційній основі.

Література:

1. Закон України “Про безоплатну правову допомогу” // Відомості Верховної Ради України від 08. 07. 2011 року – № 3671- VI.
2. Гончаренко С. В. Проблеми надання безоплатної правової допомоги. Короткий огляд новітніх тенденцій / С. В. Гончаренко // Адвокат. – 2011. – № 11(134). – С. 12-16.
3. Форманюк В. І. Надання безоплатної вторинної правової допомоги в Україні / В. І. Форманюк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2014. – № 29. – С. 32-35.

Науковий керівник: Шеховцова О.І., викладач Полтавського юридичного коледжу

ДО ПИТАННЯ ПРО ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ

Ладика Юрій Володимирович

кандидат юридичних наук, доцент кафедри, Сумський національний аграрний університет

Одним із факторів дотримання законності та водночас забезпечення прав, свобод та інтересів фізичних осіб, є наявність в державі ефективної системи адміністративної юстиції. Стан незавершеності адміністративної реформи в Україні постійно зумовлює необхідність проведення наукових розвідок щодо дослідження стану адміністративної юстиції в Україні.

З іншого боку, реформування адміністративного судочинства має відбуватись на основі дотримання принципу Верховенства права та інших основоположних правових принципів, виключаючи вплив окремих політичних утворень на цей процес. В іншому випадку неможливим є подолання елементів корупції в судовій системі та підвищити ступінь довіри громадян до національного правосуддя.

Аналіз зарубіжного досвіду та національних особливостей функціонування адміністративної юстиції дозволяють зробити наступні узагальнення та виділити пріоритетні завдання щодо її розбудови, а саме:

1. Зарубіжний досвід становлення та розвитку адміністративної юстиції свідчить про близькість національної правової системи до континентальної, що формує і відповідний пріоритет розвитку національної системи адміністративних судів з урахуванням досягнень її континентальної моделі.

2. В процесі євро інтеграційних заходів Україна має ряд першочергових завдань, серед яких слід назвати визнання обов'язковості застосування адміністративними судами України рішень Європейського суду з прав людини.

3. Нова система адміністративних судів в Україні має бути побудована на засадах триланковості, передбачати можливість створення відповідної судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України.

4. В окремих випадках, слід надати можливість адміністративним судам першої інстанції звертатися до суду касаційної інстанції для

формулювання правової позиції у важливих для розвитку судової практики справах.

5.Новостворена система адміністративної юстиції має бути доповнена альтернативними способами врегулювання адміністративно-правового спору, такими як медіація, переговори тощо.

6.3 метою удосконалення й підвищення ефективності вирішення адміністративно-правових спорів між фізичними і юридичними особами та суб'єктами владних повноважень вважається доцільним посилити процесуальний механізм формування єдиної судової практики.

7.Одною з найгостріших проблем адміністративного судочинства залишається лише декларативна обов'язковість рішень адміністративних судів. У зв'язку з систематичним невиконанням рішень унеможливується реалізація важливих передумов того, щоб права людини діставали реалізації в реальному житті кожного з них. Тому ефективність судової реформи, окрім іншого має пряму залежність від реформування системи виконання судових рішень.

Вище перелічені зміни допоможуть громадянам і юридичним особам захищати свої законні права та інтереси від незаконних рішень органів та посадовців, і скористуватися своїм правом закріпленим у КАС України на зрозумілу і прозору процедуру розгляду спорів людини і громадянина із владою.

Без формування організаційно-функціональних засад адміністративної юстиції в Україні з урахуванням європейського досвіду, очікування суспільства щодо ефективного захисту публічних прав та інтересів фізичних та юридичних осіб у їх відносинах з органами державної влади є принципово неможливим.

ДО ПИТАННЯ ПРО ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ КАБІNETУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ТА МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ

Самара Сергій Григорови

Державна пенітенціарна служба України

Реалії сьогодення засвідчують особливу актуальність питання удосконалення форм діяльності органів публічного управління. У рамках

цієї діяльності варто виокремити проблематику взаємодії Кабінету Міністрів України з місцевими державними адміністраціями. Конституція України, закони, положення яких присвячені врегулюванню вказаних питань, у цілому визначають стратегію та ключові напрями такого роду діяльності. Водночас, у науковому плані та у плані покращення практичної складової взаємодії Уряду України з місцевими державними адміністраціями є необхідність аналізу певних складових, які торкаються форм такої взаємодії.

Кабінет Міністрів провадить повсякденну діяльність, у тому числі діяльність, пов'язану з прийняттям урядових актів, в основному використовуючи організаційну форму роботи, виходячи з чого організаційні форми в його діяльності не можуть мати другорядне значення.

Слід відзначити, що організаційні форми взаємовідносин Кабінету Міністрів України з місцевими держадміністраціями використовуються насамперед під час:

- забезпечення взаємодії Кабінету Міністрів України з місцевими державними адміністраціями з питань реалізації державної регіональної політики, проведення аналізу їх діяльності щодо розв'язання проблем соціально-економічного розвитку регіонів та з реалізації державної кадрової політики;

- здійснення контролю за дотриманням місцевими держадміністраціями Конституції і Законів України, актів Президента України і Кабінету Міністрів;

- розроблення місцевими держадміністраціями пропозицій Уряду щодо поліпшення організації власної роботи;

- проведення місцевими держадміністраціями експертизи надісланих їм Урядом проектів, а у деяких випадках за дорученням Уряду чи за власною ініціативою – підготовка проектів урядових нормативно-правових актів.

Важливе організаційно-правове значення мають засідання Уряду за участю голів обласних держадміністрацій. Їх присутність дає змогу синхронізувати роботу центральних і місцевих органів виконавчої влади з розв'язання нагальних проблем соціально-економічного розвитку регіонів. Проведення таких засідань, з нашої точки зору, є абсолютно виправданою

організаційною дією. Для її удосконалення доцільно частіше використовувати механізми виїзних засідань Кабінету Міністрів України.

Ще однією формою взаємодії Уряду України та місцевих державних адміністрацій є здійснення контролю за діяльністю місцевих держадміністрацій. Здійснення Кабінетом Міністрів України такого контролю полягає у проведенні перевірок на місцях та заслуховуванні на засіданнях Уряду звітів голів держадміністрацій про стан справ на відповідних територіях.

Сутність контролю Кабінету Міністрів України за діяльністю місцевих держадміністрацій визначається його метою, наявністю суб'єктів здійснення, об'єкта і предмета контролю, процедурою та наслідками. Контрольна діяльність Уряду може провадитися як в правовій, так і в організаційній формі. Остання при цьому застосовується частіше. Кабінет Міністрів України здійснює контроль як безпосередньо (шляхом заслуховування звітів, аналізу на засіданнях уряду інформації про стан та розвиток територій, прийняття рішень за результатами розгляду на засіданні Уряду), так і опосередковано (через утворювані урядові комітети, урядові комісії, консультативно-дорадчі органи, надання доручень центральним органам виконавчої влади провести перевірки тощо). Крім того, урядовий контроль за діяльністю місцевих держадміністрацій може мати систематичний характер (у формі щорічного звітування адміністрацій про виконання покладених на них повноважень, а також про суспільно-політичний, соціально-економічний розвиток відповідної території) та здійснюватися з ініціативи фізичних або юридичних осіб (у процесі розгляду їх звернень Урядом) чи за ініціативою самого Кабінету Міністрів України.

Результати контролю Кабінету Міністрів за діяльністю місцевих державних адміністрацій відображення в офіційних матеріалах, що містять дані про характер контролюючих дій, стан справ за тими чи іншими фактами і юридичні наслідки. За результатами контрольних дій Кабінет Міністрів приймає відповідне рішення.

Наступною формою взаємодії є проведення співбесід з кандидатами на посади голів державних адміністрацій, обговорення їх кандидатур на засіданнях Уряду та подання для призначення Президентові України. Стосовно кандидатів, які призначаються на посади та звільняються з посад Кабінетом Міністрів, відповідний структурний підрозділ

Секретаріату готує документи з кадрових питань для їх розгляду на черговому засіданні Кабінету Міністрів. Після прийняття Кабінетом Міністрів рішення щодо призначення особи на посаду або звільнення з посади готується проект відповідної постанови Кабінету Міністрів України.

Значною мірою організаційні форми діяльності Кабінету Міністрів України у відносинах з місцевими держадміністраціями виявляються також у здійсненні робочих поїздок Прем'єр-міністром України та членами Кабінету Міністрів України у регіони. Вони здійснюються або за особистим планом роботи урядовця, або на виконання рішень Уряду з метою надання практичної допомоги у розв'язанні певних проблем. За своїм змістом робочі поїздки Прем'єр-міністра України є дуже насиченими і, як правило, в їх програму включаються відвідування підприємств, установ, зустрічі з трудовими колективами, наради з адміністративно-господарським активом та представниками малого і середнього бізнесу регіонів, зустрічі з професорсько-викладацьким складом і студентами вищих навчальних закладів, з представниками релігійних конфесій тощо.

Недостатньо вивченою наразі залишається міжфункціональна взаємодія місцевих державних адміністрацій. Вона актуалізується при здійсненні органами виконавчої влади узгоджених дій з реалізації державних функцій, підпорядковуючись меті єдиної державної політики. В даному випадку мова йде про ув'язування функціональної діяльності органів виконавчої влади між собою. Наприклад, для стимулювання промислового зростання треба проводити раціональну валютну політику при зниженні інфляції, збалансовану бюджетну політику, якісну податкову політику, активну митну політику. При цьому особливу увагу рекомендується приділяти інвестиційним та інноваційним проектам у високотехнологічних секторах економіки. Реалізація функцій численних органів виконавчої влади, пов'язаних з спільною діяльністю в цих напрямках та з метою забезпечення макроекономічної рівноваги вимагає, перш за все, побудову адекватної системи міжфункціональної взаємодії у горизонтальній площині.

Таким чином, як видається, питання взаємодії Кабінету Міністрів України та місцевих державних адміністрацій були і продовжують залишатись важливою практичною проблемою та суттєвим об'єктом

наукових пошуків. У період проведення системних реформ публічного управління від вирішення проблемних питань такого роду взаємодії залежить успішне впровадження децентралізації та інших складових реформ.

ПРОБЛЕМИ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Сталікова Вікторія Олегівна

магістрантка ННІ права Сумського державного університету

Сучасний стан розвитку світової економіки характеризується як надзвичайно ризикований. Дослідження причин порушень рівноваги та економічної стабільності у світі дозволяє зробити висновок про значну роль валютної політики у посиленні кризових явищ.

Ключовою проблемою для інвестиційної привабливості країни є здатність правил валютного регулювання бути якомога гнучкими відносно іноземних інвесторів. Суворі правила валютного контролю є найбільш очевидним прикладом перешкод міжнародній торгівлі, які можуть зупинити та загальмувати розвиток багатьох сфер міжнародної торгівлі, які б в іншому випадку були доступними для компаній України. Знищення цих перешкод має бути одним із перших завдань реформ українських правил валютного регулювання, що дозволить подолати їх.

Багато дослідників та вчених дотримуються думки, що українські правила валютного контролю є за своєю природою обмежувачами та наближуються до дуже суворих [1]. Хоча НБУ ініціював проведення значної кількості змін щодо існуючих правил валютного контролю шляхом пропонування змін до законодавства чи шляхом впровадження власних роз'яснювальних правил, такі зміни є здебільшого частковими та дуже повільними.

Сьогодні інтенсивно обговорюється питання інвестиційної привабливості України для іноземного капіталу. Однак слабкість економіки, що розвивається, питання привабливості для іноземних інвестицій завжди пов'язано з можливостями іноземних інвесторів вільно інвестувати в Україну, переказувати (переводити) і уникати можливих труднощів у зв'язку з інвестуванням в Україну. Іноземні компанії хочуть

вільно набувати частки діючих українських підприємств, створювати в Україні нові підприємства та відкривати філії і представництва своїх, придбавати не заборонене законами України нерухоме чи рухоме майно, природні ресурси, майнові права тощо [2, с. 83]. Це їм не завжди безперешкодно вдається. Крім того, надання й одержання резидентами кредитів в іноземній валюті від нерезидентів підлягає реєстрації у НБУ. Торговельні операції з іноземною валютою на території України можуть виконуватися лише українськими банками та іншими установами, які мають ліцензію НБУ, та виключно на міжбанківському валютному ринку України.

Для іноземних інвесторів, які інвестували тривалий час тому чи придбали об'єкт інвестиції в Україні від іншого іноземного інвестора, правила щодо іноземної валюти вимагають надання доказів, що ці інвестиції початково були здійснені саме в Україні [3]. У випадку складних трансакцій правила щодо іноземної валюти взагалі не встановлюють обмежень, що на практиці може призвести до фактичної заборони таких трансакцій. Загалом, більш ефективною є зміна підходу в правилах щодо іноземної валюти та інших інструкціях НБУ, що не матиме обмежувальний характер.

Існують проблеми відносно застосування українських правил валютного регулювання на практиці. Це ті проблеми, на які треба направити зусилля та вирішити їх на законодавчому рівні, а також у тому, щоб взяти участь у створенні надійної системи регулювання валютних операцій в Україні.

Можна запропонувати такі варіанти вирішення окреслених проблем:

1) Повний перегляд правил валютного контролю, скасування будь-яких валютних обмежень та перетворення гривні у тверду світову валюту (спрямування політики валютного курсоутворення на забезпечення прогнозованої динаміки обмінного курсу залежно від стану платіжного балансу та недопущення його значних коливань, використання валютних резервів для забезпечення гнучкості монетарної політики та підвищення її ефективності в забезпеченні стабільності національної грошової одиниці). Цей варіант, на перший погляд, виглядає не надто реалістичним у найближчий час, але його варто розглядати як стратегічну мету розвитку валютного регулювання в Україні. Такий підхід цілком відповідає практиці й досвіду країн ЄС, за умов якого контролю підлягають не

розрахунки в іноземній валюті, а самі зовнішньоекономічні операції. Це також передбачає зміцнення української валюти до рівня світових валют.

2) Поступове внесення змін до валютного регулювання України шляхом прийняття закону про валютний контроль, яким передбачити вирішення окреслених у статті проблем. Крім того, прийняття такого законодавчого акту потребуватиме внесення змін до чинних підзаконних актів, а саме до правил і процедур, що встановлює НБУ. Це є реалістичним варіантом вирішення проблем валютного контролю з огляду на існуючий відповідний законопроект.

При визначенні перспектив розвитку системи валютного регулювання України обов'язково мають враховуватися особливості валютних політик зарубіжних країн, оскільки економіка України є відкритою, а отже, залежною певною мірою від дій основних зовнішньоекономічних партнерів. Ефективність як короткострокової, так і довгострокової валютної політики, багато в чому залежить від іміджу країни в світі. Його покращання потребує крім стабільного економічного зростання підвищення ролі України у міжнародних фінансових організаціях та посилення її позицій на світовій політичній арені.

Література:

1. Валютне регулювання та контроль: навч. посіб. / За заг. ред. О.В. Боришкевич. — К.: КНЕУ, 2008. — 400 с.
2. Дерев'янко Б. В. Правове регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності: навч. посібник / Б. В. Дерев'янко; МВС України, Донецький юридичний інститут. — Донецьк: Видавничий дім «Кальміус», 2012. — 204 с.
3. Бутук О. І. Валютно-фінансові відносини: навч. посіб. / О. І. Бутук. — К.: Знання, 2010. — 349 с.

ДО ПИТАННЯ ПРО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВУ СУТНІСТЬ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ

Щавінський Віталій Романович

Київський окружний адміністративний суд

Наразі значної актуальності набувають питання тлумачення сутності правових інтересів. Під правовим інтересом пропонується розуміти

наявну у фізичної чи юридичної особи внутрішньо сформовану передумову задля можливої реалізації нею своїх прав та свобод, в основі якої лежить потреба в удосконаленні (покращенні) свого правового статусу чи отриманні матеріальних чи нематеріальних благ.

В чому ж полягає сутність правового інтересу, які ознаки мають місце у визначенні цього явища? Які з них мають адміністративно-правове значення? Характерними особливостями правового інтересу, які відображають його сутність, є наступні:

1) наявність внутрішньо сформованої передумови, яка обумовлює подальшу трансформацію роздумів та зміни свідомості;

2) метою використання такого роду передумови є можлива реалізація фізичною чи юридичною особою своїх прав та свобод;

3) в основі лежить потреба в удосконаленні (покращенні) свого правового статусу чи отриманні матеріальних чи нематеріальних благ.

Значною мірою відношення до сутності поняття правового інтересу взагалі та інтересів держави зокрема базується на домінантному у даному середовищі праворозумінні. Слушною видається позиція С.Г. Стеценка, який зокрема, зазначав, що «праворозуміння є однією із «вічних» проблем теорії права. Варто вказати, що ні форма держави, ні рівень розвитку юридичної науки та досконалість юридичної практики не здатні на сьогодні стати запорукою вирішення проблеми розуміння права у тій чи іншій державі. Не є виключенням і Україна, соціально-економічні та політичні зміни у якій тривають уже два десятки років та набувають хронічного характеру» [1, с. 176].

Аналіз наукової юридичної літератури дозволив С.В. Савченку виділити основні підходи до розуміння природи правового інтересу:

1) інтерес розглядається як категорія об'єктивна (інтереси існують незалежно від їх свідомості суб'єктом);

2) інтерес - категорія суб'єктивна (зародження і формування інтересу в праві у конкретного носія, незалежно чи це окремий індивід, чи їх об'єднання, адже він являє собою спрямованість суб'єкта, прагнення до оволодіння тим чи іншим благом. Зародження інтересу простежується на рівні свідомості самим суб'єктом-носієм);

3) згідно третього підходу, так званої «змішаної концепції» - інтерес визнається єдністю об'єктивного і суб'єктивного [2, с. 181].

Нерідко в юридичній науці ведуться дискусії стосовно того, який із характеризуючи термінів – «інтерес», «правовий інтерес», «юридичний інтерес», «законний інтерес» тощо має більше відношення та стосується фізичних чи юридичних осіб. М.А. Самбор вказує про порядок використання поняття «інтересу» щодо фізичних та юридичних осіб у змісті нормативно-правових актів, а саме асоціювання фізичних осіб з «законним інтересом», а юридичних осіб – з поняттям «інтересу» [3, с. 7]. Вказане акцентує на можливості постановки наукового питання стосовно відмінностей у більш вживаних поняттях «правовий інтерес» та «законний інтерес». Як не є синонімами право та закон, так, виходячи зі всього, не повинні бути синонімами і явища, які ми розглядаємо у контексті нашого дослідження, присвяченого адміністративно-правовому виміру поняття інтересу держави.

Державні інтереси посідають особливе місце серед інших видів законних інтересів. Об'єктивну сторону державних інтересів, крім характеру суспільства, в якому вони формуються, визначають конкретно-історичні особливості самої держави: спрямованість її влади, форма правління та територіального устрою, політичний режим, рівень централізації та децентралізації, зовнішньополітичне середовище. Це бачення являється справедливим, оскільки: по-перше, наводить державні інтереси у якості рівноправного варіанту правових інтересів, поряд із законними інтересами фізичних осіб, юридичних осіб, законними інтересами соціальних спільнот; по-друге, показує роль і значення суспільства, яке суттєво впливає, проте не монополізує прояви та спрямованість державних інтересів; по-третє, об'єктивізує вплив державної влади та формування державних інтересів.

На завершення вкажу, що законні інтереси для їх суб'єктів надають змогу вимагати від компетентних державних органів сприяння у їх реалізації, надають можливість звернення до суду (в тому числі і адміністративного) у випадках порушення прав, свобод чи законних інтересів. За деякими виключеннями все це має відношення і до державних інтересів. Держава теж має змогу звертатись до адміністративного суду із захистом інтересів, які для держави є пріоритетними. І вимоги Кодексу адміністративного судочинства України засвідчують справедливість саме такої постановки питання.

Література:

1. Стеценко С.Г. Праворозуміння: співвідношення теорії і юридичної практики / С.Г. Стеценко // Право України. – 2010. - № 4. – С. 176-181
2. Савченко С.В. Правовой интерес и его соотношение со смежными правовыми категориями / С.В. Савченко // Международный журнал экспериментального образования. – 2013. - № 8. – С. 180-184
3. Самбор М.А. Інтерес в праві: загальнотеоретичні аспекти розуміння та реалізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». – Київ, 2010. – 20 с.

“ПЕРЕВЕДЕННЯ ПРАЦІВНИКА” ТА “ПЕРЕМІЩЕННЯ ПРАЦІВНИКА”: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Тихонюк Ольга Володимирівна

*старший викладач кафедри господарського та адміністративного права,
Національний технічний університет України “Київський політехнічний
інститут”*

Чинне законодавство про працю наголошує, що *працівник має право* реалізувати свої здібності до продуктивної і творчої праці шляхом укладання трудового договору (контракту) з роботодавцем [1, ч. 2 ст. 21], а *роботодавець, у свою чергу, не має права* вимагати від працівника виконання роботи, не обумовленої трудовим договором [1, ст. 31; 2, ст. 94].

З точки зору чинного законодавства про працю України *переведенням* вважається будь-яка зміна трудової функції працівника (спеціальність, кваліфікація, посада), а також зміна інших умов трудового договору, обумовлених угодою сторін, які не були викликані загальними змінами в організації виробництва і праці ПУО [1, ч. 1 ст. 32], але під *переведення* можна провести будь-яку вимогу виконувати роботу, не обумовлену при укладанні трудового договору, тобто *будь-яка зміна трудової функції працівника вважатиметься переведенням на іншу роботу* (зауважимо, що така зміна можлива *лише за згодою працівника* - усі накази (розпорядження) роботодавця щодо змін у правовому статусі працівника повинні доводитися йому під розпис); а *переміщенням* - виконання роботи в межах спеціальності, кваліфікації, посади, обумовленої трудовим договором, на тому ж ПУО і в тій же місцевості, або на іншому механізмі, агрегаті [1, ч. 2 ст. 32], але доручення роботи на іншому механізмі не завжди означає ідентичність цих механізмів: можлива ситуація, коли працівник, вступивши на роботу *водієм* легкового автомобіля, невдовзі опиниться *водієм* вантажівки; переведення *продавця* меблів на *продавця* білизни тощо.

Проект Трудового кодексу України від 12.11.2014 дозволяє роботодавцю *передати* працівника як за його згодою [2, ст. 132], так і без згоди [2, ст. 136] іншому роботодавцю за умови збереження трудової функції і розміру заробітної плати, при цьому саме *переведення* розглядається як зміна основних умов трудового договору щодо трудової функції (суміщуваних трудових функцій), виконуваних працівником в межах ПУО певного населеного пункту або в іншій місцевості разом з ПУО чи роботодавцем, де він працює [2, ст. 128]. Також можливе *тимчасове* переведення працівника на іншу роботу, за його згодою, не обумовлену трудовим договором для виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника або до інших ПУО чи роботодавця за домовленістю з роботодавцями [2, ст. 135]: 1) працівник, якого *переведено* до інших ПУО чи роботодавця за домовленістю з роботодавцями, підлягає внутрішньому трудовому розпорядку за місцем виконання роботи, але дисциплінарну і матеріальну відповідальність несе перед роботодавцем за місцем роботи до переведення; у свою чергу цей роботодавець несе цивільно-правову відповідальність перед роботодавцем за місцем виконання роботи тимчасово переведеним працівником, якщо інше не передбачено угодами між роботодавцями і між роботодавцями і працівником; 2) обов'язки щодо охорони праці при тимчасовому переведенні працівника на інше ПУО чи роботодавця несе роботодавець за місцем виконання роботи, а обов'язки щодо заробітної плати, гарантійних і компенсаційних виплат розподіляються між роботодавцями за домовленістю між ними; 3) в решті зберігаються трудові правовідносини між роботодавцем і працівником, що існували до його переведення; 4) після закінчення строку тимчасового переведення працівникові *негайно* має бути надана робота, яку він виконував до переведення. Тимчасове переведення працівника на роботу за вакантною посадою у межах ПУО або до інших ПУО чи роботодавця не допускається [2, ч. 4 ст. 135]. Поняття “*переміщення*” у даному проекті Трудового кодексу відсутнє.

Метою даної роботи є *визначення* ключових *відмінностей* між *переведенням* працівника та *переміщенням* працівника, які наведені у порівняльній таблиці.

	Термін	Обов'язковість згоди працівника	Обов'язкові додаткові виплати
Переведення [ч. 1 ст. 32 КЗпП України]	Від 30 днів до терміну, що визначається керівництвом	Необхідна згода працівника	Відсутні
Переведення на іншу роботу й зміна істотних умов праці [ч. 3, 4 ст. 32 КЗпП України]	Визначається керівництвом	Згода працівника обов'язкова, якщо посада не відповідає обумовленій трудовим договором спеціальності, кваліфікації	Відсутні
Тимчасове переведення у зв'язку з виробничою необхідністю [ст. 33 КЗпП України]	Не може перевищувати одного місяця протягом календарного року, окрім випадків згоди працівника виконувати цю роботу більш тривалий час	1) допускається за згодою та/або без згоди працівника; 2) допускається тільки за згодою працівника [ч. 2 ст. 33 КЗпП України]	Відсутні
Тимчасове переведення у зв'язку із простоем [ст. 34 КЗпП України]	Визначається керівництвом	Необхідна згода працівника	Залежно від ухваленого рішення, в наказі зазначаються: 1) причини переведення; 2) місце переведення; 3) час

			переведення; 4) оплата праці
Переміщення [ч. 2 ст. 32 КЗпП України].	Визначається керівництвом; максимального терміну немає	Згода працівника, як правило, не потрібна	У випадках, коли в результаті переміщення зменшується заробіток працівника з не залежних від нього причин, передбачена доплата до попереднього середнього заробітку упродовж двох місяців з дня переміщення.

Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити наступні *висновки*:

- 1) *переведенням* вважається доручення працівникові роботи, що не відповідає його спеціальності, кваліфікації чи посаді, не визначеній трудовим договором;
- 2) згода працівника на *переведення* потрібна, навіть якщо працівника підвищують у посаді або інша робота краще оплачується;
- 3) у разі *переведення* працівник має право на передбачені законодавством обов'язкові додаткові виплати у разі змін щодо обсягу чи характеру своїх обов'язків, розміру заробітної плати тощо;
- 4) у разі *переведення* на іншу роботу і зміні істотних умов праці працівник має право на передбачені законодавством обов'язкові додаткові виплати тільки якщо змінюються система та розмір оплати праці, пільги, режим роботи, встановлюється або скасовується неповний робочий час, сполучення професій, змінюються розряди і найменування посади або будь-які інші істотні умови праці;

- 5) у разі *тимчасового переведення* у зв'язку з *виробничою необхідністю* працівник має право на передбачені законодавством обов'язкові додаткові виплати тільки під час переведення на нижче оплачувану роботу (зберігається його попередній середній заробіток упродовж двох тижнів з дня переведення); працівник *може бути переведеним* на строк до одного місяця на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором, без його згоди, якщо вона йому не протипоказана за станом здоров'я;
- б) *простій у роботі*, тобто, її зупинення, *можливий* у разі відсутності організаційних або технічних умов, необхідних для її виконання; або через невідворотну силу чи інші обставини; працівник *може бути переведений* з урахуванням спеціальності і кваліфікації на іншу роботу на тому ж ПУО, але в тій самій місцевості на строк до одного місяця; відмова працівника від *переведення* у разі *простою* не є порушенням трудових обов'язків;
- 7) іноді сам факт переходу працівника на іншу роботу не розглядається (не вважається) як згода на переведення, якщо працівник оскаржив такі дії роботодавця в комісії по трудовим спорам або у судовому порядку;
- 8) законодавством забороняється переводити працівника на іншу роботу під час його відсутності з поважних причин (хвороба, відпустка тощо);
- 9) під час *переміщення* умови праці залишаються без змін + та сама трудова функція + без згоди працівника [1, ч. 2 ст. 32]; роботодавець *не має права* переміщати працівника на роботу, протипоказану йому за станом здоров'я.

Література:

1. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 // Відомості Верховної Ради України. - 1971. - (Додаток до № 50). - Ст. 21 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
2. Проект Трудового кодексу України від 12.11.2014

**ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ НАГЛЯДОВОЇ ФУНКЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД**

Єрмоленко Дарія Юріївна

*Навчально-науковий інститут права Сумського державного
університету*

Покрокове реформування діяльності Національного банку України (далі – НБУ) як основи банківської системи країни, створення та вдосконалення банківського регулювання та нагляду, що ним здійснюються, та їх відповідність Європейським стандартам і вимогам стабільності і прозорості (в першу чергу Базелівським принципам та іншим міжнародно-правовим актам) підводять до актуальності дослідження обраної тематики. Основною функцією НБУ є забезпечення стабільності грошової одиниці України. На виконання своєї основної функції НБУ сприяє дотриманню стабільності банківської системи, здійснює грошово-кредитну політику та ряд інших законодавчо визначених функцій серед яких не останнє місце займає контрольно-наглядова.

О.П. Орлюк зазначає, що функція нагляду зосереджена в рамках центрального банку країни у тісній взаємодії з органами внутрішнього та зовнішнього аудиту [1]. Вважаємо, що з такою думкою можна погодитись та зазначити, що в незалежній Україні нагляд за діяльністю банків та інших фінансових установ фактично перебуває в «руках» центрального банку нашої держави. Багатогранність, складність та публічність діяльності суб'єктів господарювання призводять до того, що суб'єкту господарювання складно орієнтуватися на те які саме державні органи, в якому обсязі, яку частину діяльності і коли будуть контролювати. Так, НБУ окрім здійснення нормативного регулювання, кредитування тощо створює, координує електронні платіжні засоби і системи тощо; на основі законів та власних нормативних актів безпосередньо управляє діяльністю банків, зокрема контролює дотримання банківського законодавства та економічних нормативів, відкликає банківську ліцензію та ін. [2, с. 72-73],

тобто виступає контролюючим державним органом по відношенню до комерційних банків як суб'єктів господарювання, діяльність яких контролює, а отже – є суб'єктом державного контролю [3, с. 101-102].

Зосередження банківського нагляду та регулювання в руках центрального банку, що є характерним для більшості країн, не є єдиним можливим варіантом, але й досить часто такий підхід зазнає критики та нарікань. На підтвердження своїх позицій науковці наводять як приклад найбільш потужні та стабільні банківські системи ФРН, Японії, Бельгії, Швейцарії [1; 4, с. 121].

Так, у ФРН діє принцип подвійного позагалузевого контролю за кредитною справою – з боку спеціального державного органу та з боку Центрального банку. Виконання функції нагляду є прерогативою спеціально створеного у 1961 році Федерального відомства з нагляду за кредитною справою, який досить тісно співпрацює з центральним банком країни [5, с. 12-32]. Згідно із Законом ФРН «Про кредитну справу» спеціально уповноваженому органу надано повноваження щодо видачі ліцензій на банківську діяльність, а також щодо протидії небажаним подіям у банківській справі, які можуть наражати на небезпеку майно, довірене кредитним установам, мати несприятливі наслідки для банківського бізнесу або створювати серйозні проблеми для народного господарства [6, с. 80-86]. В Японії, банківська система якої є однією з найбільш розвинених, урядом утворено єдиний орган контролю за діяльністю банків, незалежний від міністерства фінансів. Отже, хоч у перелічених країнах органи нагляду інституційно відокремлені, центральний банк пов'язаний з ними та бере участь в їх діяльності або здійснює консультаційні послуги.

На шляху адаптації банківського законодавства України до вимог ЄС слід брати до уваги приклади найбільш успішних країн, а також враховувати те, що можливість існування відокремленого контролюючого органу, передбачена Основними принципами ефективного банківського нагляду, які є обов'язковими для нашої країни.

Такі норми розкриті безпосередньо п'ятим принципом зазначеного вище документу, в якому передбачено, що органом ліцензування може виступати орган банківського нагляду або будь-який інший уповноважений орган. Якщо орган ліцензування та орган нагляду дві різні установи, то наглядовий орган має право на власну думку щодо кожної

заявки, яка розглядається. Ця думка має бути врахована. Непрямо оговорено можливість існування наглядового органу як відокремленої структури і в інших Базелівських принципах.

Враховуючи викладене та багаторічний досвід найбільш розвинених та стабільних країн світу, пропонуємо виокремити наглядову функцію від інших здійснюваних функцій НБУ та передати таку компетенцію окремо створеному органу. НБУ ж не обтяжуючись наглядовою функцією, отримає можливість направити фінансування та зусилля на здійснення основної мети – стабілізації грошової одиниці, та виконання інших функцій, спрямованих на здійснення грошово-кредитної політики.

Література:

1. Орлюк О.П. Правові проблеми організації та діяльності банківської системи України : автореф. дис. д-ра юрид. наук. // [Електронний ресурс] режим доступу : <http://mydisser.com/ua/avtoref/view/16844.html>
2. Плотнікова М.В. Підходи до визначення поняття державне регулювання діяльності банків в Україні / М.В. Плотнікова // Правовий вісник УАБС. — 2011. — № 1(4). — С. 71—74.
3. Деревянко Б.В. Про удосконалення здійснення державного контролю та нагляду за діяльністю суб'єктів господарювання / Б.В. Деревянко // Юридичний науковий електронний журнал. — 2015. — № 4. — С. 99—102. — Режим доступу : http://www.lsej.org.ua/4_2015/26.pdf.
4. Шамова І.В. Грошово-кредитна система зарубіжних країн: навч. посібник. – К., 2001. – 160 с.
5. Кормош Ю.И. Банковская система Германии / Ю.И. Кормош // Господарство и право. – 1999. – № 7. – С. 12–32.
6. Старинський М.В. Порівняльне банківське право: Навчальний посібник. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2006. – 299 с.

ДО ПИТАННЯ ПРО НЕДОЛІКИ ТА ПЕРЕВАГИ БАНКОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

*Журбенко Анна Дмитрівна
магістрантка Навчально-наукового інституту права Сумського
державного університету*

На сьогодні Україна переживає нелегкі часи. Зовнішня агресія РФ, результатом якої стала анексія Криму, окупація територій східної України,

оголила ряд серйозних економічних проблем і одночасно породила нові. За роки російської агресії проти України фінансовий ринок переживає колосальний стрес: учасники ринку шукають будь-які шляхи заробітку, протягом 2014-2016 років банки та страхові компанії виходять з ринку. На сьогодні у населення країни відсутня зацікавленість у банківських послугах та в продуктах, які пропонують страхові компанії.

Одним із важливіших елементів сучасного фінансового ринку України або якісно нова форма взаємодії між суб'єктами фінансового ринку – це є банкострахування або точніше bancassurance.

Bancassurance для України є відносно новим явищем і всі питання, які пов'язані з його особливостями, на сьогодні не достатньо досліджені та не достатньо врегульовані на законодавчому рівні, недостатньо залишаються розкритими проблеми визначення основних недоліків, переваг, перспектив в умовах сьогодення.

Концепція банківського страхування – bancassurance полягає в інтеграції банків і страхових компаній з метою отримання синергічного ефекту від координації продажів, поєднання страхових і банківських продуктів, спільного використання каналів їх розповсюдження і виходу на одну і ту ж клієнтську базу. Так, найбільш досконалим прикладом успішних проектів bancassurance є досвід Франції, Великобританії, Іспанії, Португалії, Італії, Бельгії, Швейцарії.

Проблеми співпраці страхових компаній та банківських установ в Європі мають давнє коріння і налічують більш ніж 150 років, відколи Ф.В. Райффайзен – винахідник кредитних спілок – теоретично обґрунтував та практично довів переваги від поєднання страхової та фінансово-кредитної діяльності [1]. У багатьох зарубіжних країнах страхування інвестицій, що здійснюються банківськими, фінансовими установами та великими підприємствами, виступає однією із важливих гарантій інвестиційної діяльності. Сьогодні й український законодавець застосовує таку гарантію по відношенню до іноземних інвесторів [2, с. 31-32].

Під назвою bancassurance прийнято розуміти співробітництво банківської установи зі страховою компанією у сфері продажу страхових продуктів. У ФРН таке співробітництво називають allfinanz, в англійських країнах – financial services industry, італійський – bancari, а у Франції – bancassurance [3].

Така співпраця під назвою bancassurance несе в собі певні мінуси та плюси, як для банків, страхових компаній, так і для держави в цілому.

Так страховику вигідно співпрацювати з банком, оскільки він може досягти значної економії фінансових ресурсів, а отже, має можливість запропонувати на ринок страховий продукт за нижчою ціною. Від даної співпраці банки отримують унікальну можливість збільшити прибутковість своєї діяльності за рахунок надання страхових послуг своїм клієнтам. В межах співпраці зі страховиком банк отримує:

- комісійну винагороду;
- доступ до страхових резервів страхової компанії, шляхом відкриття страховою компанією депозитного рахунку;
- доходи від маневрування останнім [4].

Проте співпраця банків та страхових компаній має не лише переваги, а й певні загрози, що проявляються в тому, що страхові компанії є чутливими до виникнення ризику легалізації злочинних коштів. Основними протиправними схемами при здійсненні операцій зі страхування є:

- укладення договорів псевдострахування;
- організація фіктивних страхових випадків;
- шахрайство та підробка документів;
- ухилення від оподаткування.

Для виведення коштів з фінансової установи використовуються договори псевдострахування – договори страхування з мінімальною часткою ймовірності настання страхового випадку. Страховий платіж переводиться в готівку і повертається керівникам підприємств (80-95%) або може використовуватись для купівлі цінних паперів чи сплати дивідендів. Крім того, псевдострахування використовується організаціями для мінімізації оподаткування.

Для виведення коштів зі страхової компанії використовують фіктивні страхові випадки, найчастіше – за договорами страхування фінансових ризиків. Страховий випадок (наприклад, ненадходження коштів за договором поставки товару) настає протягом короткого часу після укладення договору страхування. Страхове відшкодування через ряд підприємств переводять у готівку, найчастіше за рахунок здійснення операцій з цінними паперами, які містять ознаки фіктивності. Фіктивні страхові випадки використовуються також для легалізації коштів. При

цьому підприємство або фізична особа сплачує страхові платежі, які через деякий час повертаються у вигляді страхового відшкодування пов'язаним підприємствам або особам [2].

На сьогодні в Україні не так багато страхових компаній з високим міжнародним рейтингом, з якими банкам хотілось би співпрацювати. Так, Національний банк зобов'язав банки, які бажають отримати від НБУ рефінансування під заставу майнових прав за іпотечними кредитами, застрахувати їх у страховика, що має кредитний рейтинг від міжнародного агентства.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що незважаючи на недостатню розвиненість вітчизняного фінансового ринку в порівнянні із провідними країнами світу, та політичної ситуації, яка є на сьогодні в Україні, перспективи розвитку «bancassurance» в Україні все ж таки наявні. Щодо жорсткої конкуренції на фінансовому ринку України, то така конкуренція підштовхує комерційні структури до об'єднання спільних зусиль задля отримання прибутків. Проте на сьогодні розвиток страхових компаній обмежує коло співпраці з банками, хоча кількість страхових компаній на ринку України достатня, але не задовольняє суттєві умови банківської сфери.

Література:

1. Аванесова Н.Е. Bancassurance як форма співпраці страхових компаній та банківських установ / Н.Е. Аванесова // Актуальні проблеми управління. – Харків : НТУ «ХПІ», 2012 - №45. – С.4-9.
2. Дерев'янко Б.В. Правове регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності : навч. посібник / Б.В. Дерев'янко ; МВС України, Донецький юридичний інститут. — Донецьк : Видавничий дім «Кальміус», 2012. — 204 с.
3. Луців Б. Bancassurance – як форма ефективної співпраці банків і страхових компаній / Б. Луців, О. Притула // Світ фінансів. – 2008. - №2 (15). – С. 119-123.
4. Олексин А.Г. Особливості та проблеми співпраці страхових компаній та комерційних банків – 2015 р. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/>
5. Актуальні методи і способи легалізації (відмивання) доходів одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму // Департамент фінансового моніторингу України. – 2012 р. – Режим доступу : <http://www.nssmc.gov.ua>

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ НА МОНОПОЛЬНОМУ РИНКУ

Захарченко Вікторія Олексіївна

*магістрант Навчально-наукового інституту права Сумського
державного університету*

Сіробаба Олександр Сергійович

*магістрант Навчально-наукового інституту права Сумського
державного університету*

Конкуренція – одна з основних складових сучасного ринку, що зумовлює процвітання країни. Нормальна конкуренція знижує ціни, стимулює підвищення якості та ін. Юридичною основою конкуренції є свобода економічної діяльності, закладена ст. 13 і 42 Конституції України, що надають право на підприємницьку діяльність, а держава забезпечує захист конкуренції. А відсутність конкуренції серед іншого призводить до суттєвого обмеження прав споживачів [1, с. 180]. У постіндустріальних країнах конкуренція розцінюється як одна з найперших цінностей демократичного суспільства. Та, на даний момент, розповсюдженням явищем є недосконалість конкуренції на внутрішньому ринку та існування монополій. Вони потребують заходів держави щодо запобігання формуванню монопольних об'єднань, оскільки легше монополію не допустити, ніж зруйнувати. Відповідно, для вирішення даної проблеми направлені антимонопольні акти.

На даний момент українська економіка має безліч проблем, з-поміж яких діяльність монопольних підприємств. Так, за часів командно-адміністративної системи господарювання, коли монополістом була держава, потреби у вивченні ситуації на ринку для окремих виробників не було. З переходом до нових умов господарювання виникає необхідність у дослідженні ціноутворення на монопольному ринку. Даний тип ринку характеризується пануванням одного господарюючого суб'єкта, який і встановлює ціни на товар, послугу [2]. У цьому і виникає проблема

ціноутворення, оскільки виробник може не тільки штучно зависити ціну на даний продукт, а й зумовити цінову дискримінацію, тобто за однотипний товар різні покупці будуть сплачувати різну ціну. Це не пов'язано з диференціацією цін у залежності від якості товарів та послуг.

Впливати на цінову дискримінацію можливо за допомогою нормативно-правового регулювання. Наприклад, у ст. 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» наведено перелік зловживань монопольним становищем на ринку, де в п.2 ч.2 названо один із видів – застосування різних цін чи різних інших умов до рівнозначних угод з суб'єктами господарювання.

Практика свідчить, що встановлення дискримінаційної ціни (тарифів, розцінок) як більш прихованої, порівняно з монопольно високими цінами, формою одержання монопольно високого прибутку, виявилась в останні роки найпоширенішим видом зловживань монопольним становищем [3].

Переходячи до аналізу методів та інструментів регулювання цін, необхідно відзначити, що зараз відсутня єдина думка щодо класифікації. Відмінності можна зустріти як щодо визначення основних класифікаційних ознак поділу, так і щодо приналежності окремих методів і інструментів цінового регулювання до певної групи. Найбільш поширені підходи щодо класифікації методів та інструментів регулювання цін і процесів ціноутворення включають їх поділ за такими критеріями, як характер впливу на ціни, вид фінансової політики (монетарна, бюджетно-податкова) та ін.

До методів прямого регулювання цін належать всі адміністративні методи цінового регулювання, а також деякі економічні методи. Пряма дія на ціни і процеси ціноутворення ґрунтується на директивному впливі на рівень (кількісне значення) або структуру ціни (розмір її структурних елементів). Опосередковане регулювання цін передбачає здійснення непрямого впливу на підконтрольний об'єкт через регулювання інших господарських інструментів, які за своєю економічною природою є взаємопов'язаними із цінами.

Що стосується до бюджетно-податкової та монетарної політики держави як методів регулювання цін, то необхідно відзначити їх відмінності. Так, бюджетні інструменти, як правило, запроваджуються в дію адміністративними методами, обов'язковими до виконання всіма

суб'єктами, на які поширюється їх дія, забезпечуючи при цьому переважно прямий вплив на ціни. Вплив монетарних заходів на ціни у більшості випадків є опосередкованим [4].

Окрім цього, проявом правового регулювання є комплекс нормативно-правових актів про конкуренцію, який включає два великі блоки: 1) законодавство про захист економічної конкуренції; 2) інші нормативно-правові та рекомендаційні акти про конкуренцію. Лише державна підтримка конкуренції, застосовуючи законодавчі та організаційні гарантії, дає можливість підприємцям вільно здійснювати свою економічну діяльність [5].

Одним з важливим елементом мінімізації негативної монопольної діяльності є спеціальні контролюючі органи, зокрема: національні комісії регулювання природних монополій, органи місцевого самоврядування, Міністерства економічного розвитку і торгівлі, Антимонопольний комітет та його територіальні відділення та ін. Але в результаті аналізу ефективності державного управління діяльністю природних монополій встановлено, що на сьогодні не впроваджено модель державного управління, яка б повністю відповідала ідеології та принципам регулювання діяльності на ринках природних монополій та на суміжних ринках. Так, у ряді сфер монополій відсутні органи державного регулювання, а певні регулювальні функції здійснюються органами виконавчої влади, в тому числі місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування. Основними недоліками національного законодавства з питань регулювання діяльності суб'єктів монополії є його внутрішня неузгодженість та невідповідність європейським стандартам [6]. Тому Україна повинна використати позитивний досвід при вирішенні питань формулювання правопорушень у галузі захисту економічної конкуренції, а можливо також і у встановленні суворих санкцій для винних осіб за скоєні злочини. Вважаємо за доцільне використовувати для цього положення зарубіжного досвіду.

Література:

1. Господарське право: Навч. посібник у схемах і таблицях / За заг. ред. канд. юрид. наук, доц. Шелухіна М.Л. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 616 с.

2. Мілютін А.Є. Цінова дискримінація монополій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3191/1/Milutin.pdf>
3. Мільто Л.С. Особливості деяких видів зловживань монопольним становищем суб'єкта господарювання, пов'язаних з ціновими маніпуляціями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vlduvs/2009_2/09_2_2_8.pdf
4. Рогова Н.В. Аналіз форм та методів державного регулювання цін та процесів ціноутворення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [fp.cibs.uabs.edu.ua/files/1401/14rnvaft.pdf](http://cibs.uabs.edu.ua/files/1401/14rnvaft.pdf)
5. Рудич О. А. Управління ціноутворенням в контексті забезпечення конкурентного середовища на товарних ринках / О.А. Рудич // Наука й економіка. – 2014. – Вип. 3. – С. 177-181.
6. Напрієнко Д.В. Механізми державного управління діяльністю природних монополій в Україні: автореф. дис ... канд. наук з державного управління: 25.00.02 / Д.В. Напрієнко . – Запоріжжя, 2011. – 20 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

*Солодка Аліна Вікторівна
магістрант Навчально-наукового інституту права Сумського
державного університету*

Транскордонна неспроможність є складною категорією, яка передбачає наявність іноземного елемента у відносинах неспроможності. Це зумовлює необхідність у виробленні ефективних методів співробітництва різних держав для вирішення справ у транскордонній неспроможності.

Водночас право ЄС є найбільш прогресивним у регламентації даного питання серед держав-членів ЄС та характеризується частковою матеріально-правовою уніфікацією норм у сфері регулювання відносин неспроможності, ускладнених іноземним елементом. Правовим інструментом, покликаним вирішувати дану категорію справ, є Регламент

ЄС № 1346/2000 про провадження у неспроможності, який набрав чинності 31 травня 2002 року (далі – Регламент) [1].

Регламент вже понад 10 років регулює відносини неспроможності, ускладнені іноземним елементом на теренах ЄС, крім Данії. Регламент ЄС за своєю природою є актом прямої дії, що полегшило його пряме застосування через відсутність необхідності в імплементації даного інструмента в національне законодавство держав-членів ЄС [2, с. 119]. Крім того, правила Регламенту мають пріоритет перед національним законодавством держав-учасниць ЄС й у випадку протиріч між Регламентом і національним законодавством слід застосовувати правила Регламенту [3, с. 88].

Оскільки транскордонна неспроможність є складною категорією з точки зору ускладнення відносин неспроможності іноземним елементом, наявність останнього спричиняє певні труднощі та колізії, які потребують вирішення. У міжнародній практиці винесення судових рішень про визнання боржника неспроможним найбільш поширеною проблемою є порушення щонайменше двох проваджень у неспроможності відносно одного і того ж боржника на території різних держав [4, с. 318].

Така ситуація породжує питання щодо того, яке з проваджень має отримати статус «основного», а яке – «неосновного» провадження у справі про неспроможність, що впливатиме на подальший вибір застосованих процедур, визнання чи невизнання такого іноземного провадження та повноважень керуючого на території іншої держави, обсяг судової допомоги, долю активів тощо. Іншими словами, виникає конфлікт юрисдикцій, які претендують на визнання себе державою порушення основного провадження у справі про транскордонну неспроможність, адже останнє має певні переваги перед неосновним іноземним провадженням [5, с. 380]. Це правило поширене і в міжнародному договірному праві. Коли міжнародний контракт містив положення про поставку обладнання, монтажні та геодезичні роботи, роботи з пуску в експлуатацію і розробку техніко-економічного обґрунтування проекту, більш ніж 50% його вартості припадало на поставку обладнання, основним було визнано зобов'язання за контрактом у поставці обладнання згідно з правилами договору міжнародної купівлі продажу, укладеному на основі законодавства країни-продавця [6, с. 56-57].

У Регламенті закладений певний компроміс між принципами універсальності і територіальності. Визначення основного та неосновного провадження у Регламенті прямо не передбачено. Лише через призму положень, зазначених у ст. 3 Регламенту, можна дійти висновку, що саме собою представляє кожен із цих видів провадження.

Регламент передбачає автоматичне визнання юрисдикції держави, де відкрите основне провадження, в усіх інших державах, де є належні боржнику підприємства, що означає розповсюдження положень цієї юрисдикції на всі заходи по неспроможності у всіх цих інших державах. Одночасно Регламент передбачає паралельне здійснення основного і вторинних проваджень, причому кожне вторинне провадження здійснюється відповідно до законодавства тієї держави, де воно було відкрите. Регламент визначає, що застосовується законодавство тієї держави, чий суд відкрив провадження. Це правило розповсюджується на всі аспекти провадження, а також на всі процедури: відкриття, здійснення, завершення [7, с. 25].

Слід також відмітити, що може виникнути й інший конфлікт, викликаний спором судів двох держав про те, хто з них має право відкрити основне провадження. Причина цього конфлікту частково закладена у можливості різного тлумачення одного з основних понять Регламенту. Але тут уже на перший план виходить не законодавець, а фахівець із теорії та практики права.

Література:

1. Регламент Ради ЄС 1346/2000 про процедури неспроможності від 29.05.2000 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:160:0001:0018:en:PDF>.
2. Стахеєва-Боговик О.О. Право ЄС у сфері транскордонної неспроможності: ключові зміни / О.О. Стахеєва-Боговик // Судова апеляція. – 2014. – № 2 (35). – С. 118-124.
3. Клепцов М.С. Регулирование несостоятельности нормативными актами Европейского Союза / М.С. Клепцов // Бизнес в законе. – 2010. – № 3. – С. 87-91.
4. Бірюков О.М. Транскордонні банкрутства: теорія і практика: монографія. – К.: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2008. – 318 с.

5. Стахеєва-Боговик О.О. Зміст та ключові концепції основного та неосновного провадження у справах про транскордонну неспроможність / О.О. Стахеєва-Боговик // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 2. – С. 379-383.
6. Деревянко Б.В. Відмежування договору міжнародної купівлі-продажу від інших договорів / Б.В. Деревянко // Вісник Інституту економіко-правових досліджень НАН України. – 2010. – № 1. – С. 53–57.
7. Файншмидт Е. Трансграничная несостоятельность. – М., 2012. – 26 с.

ОСНОВНІ УЧАСНИКИ ПРОЦЕДУРИ БАНКРУТСТВА

Шаповалов Євген Олексійович

*Навчально-науковий інститут права Сумського державного
університету, Суми, Україна*

Порушення справ про банкрутство – виключна функція господарських судів України. Справи розглядаються ними за місцезнаходженням боржника. Право на звернення до господарського суду із заявою щодо порушення справи про банкрутство мають боржник і кредитор. Підстава – сукупність юридичних фактів, які вказують на наявність неплатоспроможності суб'єктів господарювання. Разом з тим, судова практика не дає однозначної відповіді на питання щодо підстав порушення провадження у справі про банкрутство та переліку документів, якими вони підтверджуються, виникають суперечності стосовно визначення основних учасників процедури банкрутства.

Поняття «боржник» широко використовується у різних галузях права. Так, боржник у зобов'язальних правовідносинах – пасивна сторона, на якій лежить обов'язок здійснити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії. У виконавчому провадженні боржником є фізична або юридична особа, визначена виконавчим документом. За законодавством про банкрутство боржником не можуть бути казенні підприємства; підприємства, що є об'єктами права комунальної власності, якщо щодо них виключно на пленарному засіданні відповідної ради органів місцевого самоврядування прийняті рішення

щодо цього [1, с. 421]; комерційні банки, банкрутство яких здійснюється на основі Закону України «Про банки і банківську діяльність». Сьогодні правовий статус боржників та кредиторів визначається лише спеціальним Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». На жаль законодавець усунув ГК України від врегулювання питань банкрутства [2].

У випадку введення ліквідаційної процедури, всі функції з управління та розпорядження майном банкрута повністю переходять до ліквідатора. Боржник стає нездатним сам учиняти хоч якісь юридично значимі дії стосовно не тільки свого майна, але і взагалі всіх об'єктів цивільного права [3, с. 142]. Єдине, на що залишається самотійне право у боржника, то це процесуальне право на оскарження ухвал та постанов господарського суду.

Законодавство України містить вичерпний перелік суб'єктів, які можуть виступати кредиторами у справах про банкрутство, серед них: юридичні або фізичні особи, органи державної податкової служби та інші державні органи, які мають підтверджені у встановленому порядку документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника. Всі кредитори повинні мати рівні права для задоволення своїх законних вимог.

Отже, законодавство виділяє дві групи основних учасників процедури банкрутства – боржника і кредиторів. Боржником може бути лише суб'єкт підприємницької діяльності, утворений в одній із основних організаційно-правових форм (наприклад, комерційний банк не підпадає), а виключний перелік кредиторів визначається законодавством. Саме ці учасники – сторони процедури банкрутства повинні узгодити між собою власні інтереси, інтереси своїх працівників та держави з метою максимально ефективного задоволення вимог кредиторів та уникнення визнання боржника банкрутом та його ліквідації.

Література:

1. Шелухін М.Л. Господарське право : навчальний посібник у схемах і таблицях [Текст] / За заг. ред. канд. юрид. наук, доц. М.Л. Шелухіна. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 616 с.

2. Хозяйственный кодекс Украины : Научно-практический комментарий / Под общ. ред. А.Г. Бобковой. — Харьков: Издатель ФЛ-П Вапнярчук НН, 2008. — 1296 с.
3. Чешковська О. В. Правоздатність неспроможної юридичної особи / О. В. Чешковська // Санація та банкрутство. — 2006. — № 1. — С. 141—143.

ЗМІСТ

Теорія та історія держави і права. Історія політичних і правових вчень. Філософія права

Єрмакова Ганна Станіславівна ЦЕРКОВНЕ ПРАВО ЯК МОДЕЛЬ ЄДИНОГО МІЖДЕРЖАВНОГО НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ПРОСТОРУ В ЄВРОПІ.....3

Наконечна Анна Михайлівна СПРИЯННЯ ЗАДОВОЛЕННЮ ЛЮДСЬКИХ ПОТРЕБ ЯК ОДНА З ВИЗНАЧАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ СУЧАСНОГО ПОЗИТИВНОГО ПРАВА.....8

Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право

Потапенко Христина Володимирівна ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ.....11

Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право. Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право. Міжнародне приватне право

Кошевий Сергій Володимирович ДО ПИТАННЯ ПРО НАЛЕЖНОГО ПОЗИВАЧА У СПРАВАХ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ШЛЯХОМ ВИЗНАННЯ ПРАВА.....16

Рибак Микола Сергійович ОСОБЛИВОСТІ ДЕЛІКТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЗА НІМЕЦЬКИМ ЦИВІЛЬНИМ УЛОЖЕННЯМ.....18

Семко Віта Віталіївна, Сосой Вікторія Анатоліївна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАМІНИ ОСІБ У ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ.....22

**Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Криминологія. Кримінально-виконавче право**

<i>Богачук Василь Степанович</i> ВСТАНОВЛЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ РОЛЕЙ УЧАСНИКІВ ОРГАНІЗОВАНОЇ ГРУПИ, ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ПІДРОБЛЕННЯ ГРОШЕЙ.....	25
<i>Богачук Василь Степанович</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ПРОВЕДЕННЯ ТАКТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ «ЗАТРИМАННЯ ПРАВОПОРУШНИКА З РЕЧОВИМИ ДОКАЗАМИ».....	28
<i>Кравчук Тетяна Олександрівна</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОПИТ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА З МЕТОЮ РОЗ'ЯСНЕННЯ ВИСНОВКУ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	30
<i>Кравчук Тетяна Олександрівна</i> ДО ПОНЯТТЯ ПРО «ТИПОВІ ЕКСПЕРТИЗИ» В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	33
<i>Марина Василь Юрійович</i> ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОПИТУ.....	36
<i>Сімків Лідія Андріївна</i> ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАРКОЛАБОРАТОРІЙ В УКРАЇНІ.....	38
<i>Стати Виталий Анатольевич</i> НАРУШЕНИЕ РАВНОПРАВИА ГРАЖДАН ПО УГОЛОВНОМУ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА И УКРАИНЫ: СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛІЗ.....	41
<i>Товтин Світлана Вікторівна</i> ДОСЛІДЖЕННЯ СКЕЛЕТОВАНОГО АБО РОЗЧЛЕНОВАНОГО ТРУПА, З МЕТОЮ ОТРИМАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНО ЗНАЧИМОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЙОГО СТАТЬ.....	46

**Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право.
Митне та податкове право. Муніципальне право**

<i>Дикань Дарина Ігорівна</i> ЩОДО ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ВТОРИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ.....	49
<i>Ладика Юрій Володимирович</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ.....	52
<i>Самара Сергій Григорович</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ТА МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ.....	53
<i>Сталікова Вікторія Олегівна</i> ПРОБЛЕМИ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ.....	57
<i>Щавінський Віталій Романович</i> ДО ПИТАННЯ ПРО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВУ СУТНІСТЬ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ.....	59

Трудове право та право соціального забезпечення

<i>Тихонюк Ольга Володимирівна</i> “ПЕРЕВЕДЕННЯ ПРАЦІВНИКА” ТА “ПЕРЕМІЩЕННЯ ПРАЦІВНИКА”: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА.....	63
--	----

Фінансове право. Банківське право

<i>Єрмоленко Дарія Юрійівна</i> ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ НАГЛЯДОВОЇ ФУНКЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	68
<i>Журбенко Анна Дмитрівна</i> ДО ПИТАННЯ ПРО НЕДОЛІКИ ТА ПЕРЕВАГИ БАНКОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	70

Господарське право. Господарське процесуальне право

<i>Захарченко Вікторія Олексіївна, Сіробаба Олександр Сергійович</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ НА МОНОПОЛЬНОМУ РИНКУ.....	74
<i>Солодка Аліна Вікторівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	77
<i>Шаповалов Євген Олексійович</i> ОСНОВНІ УЧАСНИКИ ПРОЦЕДУРИ БАНКРУТСТВА.....	80

Підписано до друку 07.07.2016
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 60 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99, 063 300 86 72
E-mail: tooums@ukr.net